

3

2008

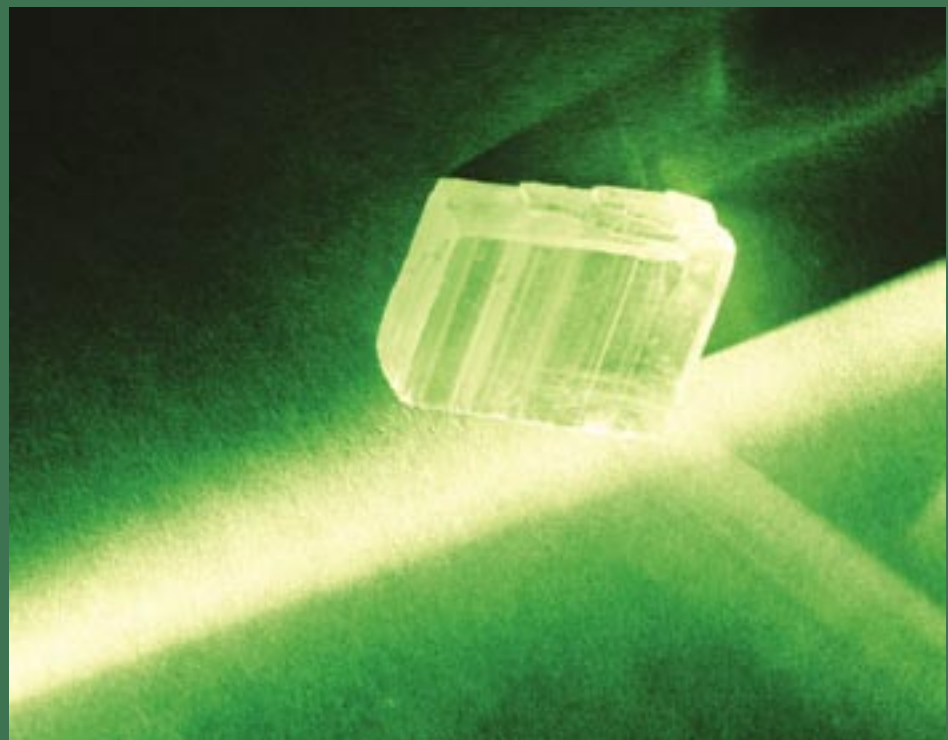
PTT-katsaus

SUHDANNEKUVA

Kansantalous ja aluetalous

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
Pellervo Ekonomiska Forskningsinstitut
Pellervo Economic Research Institute

PTT-katsaus

3/2008

29. vuosikerta
Julkaisija Pellervon taloudellinen
tutkimuslaitos PTT
Päätoimittaja Pasi Holm
Toimitussihteeri Anneli Hopponen
Tilaushinta 35 eroa/vuosikerta
Tilaukset ja osoitteenmuutokset
PTT:n osoitteella:
Eerikinkatu 28 A, 00180 Helsinki
puh. (09) 348 8844
faksi (09) 3488 8500
Sähköposti: econ.res@ptt.fi
www.ptt.fi
Painopaikka Punamusta Oy
ISSN 0357-7392

Kansi: Petteri Kivekäs, Edita Prima

**Pellervon taloudellinen
tutkimuslaitos PTT**

Suhdannekuva

KANSANTALOUS JA ALUETALOUS

*Janne Huovari
Kalle Laaksonen
Markus Lahtinen
Petri Mäki-Fränti
Satu Nivalainen
Raija Volk*

Erilliset osat:

MAA- JA ELINTARVIKETAALOUS

*Kyösti Arovuori
Hanna-Maija Karikallio
Terhi Latvala
Perttu Pyykkönen
Tapani Yrjölä*

METSÄ- JA PUUTALOUS

*Ville Haltia
Anna-Kaisa Rämö
Niko Suhonen
Tapio Tilli*

SUHDANNEKUVAN KUVIOT
on saatavissa PTT:n kotisivuilta: www.ptt.fi
kohdasta: Ennuste

KANSANTALOUS JA ALUETALOUS SYKSY 2008

VERONALENNUKSET AUTTAVAT SUOMESSA PAHIMMAN LASKUSUHDANTEEN YLI

Finanssikriisin pituus edelleen epävarmaa

Maailmantalouden tilanne on finanssikriisin syventyessä heikentynyt syksyn 2008 kuluessa. Kriisin kaikkia vaikutuksia tai kestoja ei vielä pystytä arvioimaan. Useimmat suuret teollisuusmaat ovat joko taantumassa tai joutumassa taantumaan, ja niiden heikko kasvu jatkuu pitkälle vuoteen 2009. Aasian talousdynamikka säilyy hyvänä, vaikkakaan teollisuusmaiden heikko talouskehitys ei voi olla vaikuttamatta myös kehittyviin maihin.

Yhdysvalloissa suhdannekäännös parempaan alkaa vasta siinä vaiheessa, kun luottamus rahoitusjärjestelmään on palautunut ja asuntomarkkinoiden hintakupla on purkautunut. Jos suunniteltu roskapankki aloittaa toimintansa nopeasti, rahoitusjärjestelmän vakautuminen nopeutuu.

Taluskriisi ei liity yksin rahoitus- ja finanssimarkkinoiden turbulenssiin. Öljyn, elintarvikkeiden ja raaka-aineiden hintojen nousu on samaan aikaan kaventanut talouspolitiikan keinojen käyttämättä heikkenevää. Hintojen nousu johti inflaation kiihtymiseen ja vaikeutti

korkopolitiikan käyttöä, ja Euroopan korkotasoa on pysynyt korkealla.

Öljyn hinnat ovat reagoineet voimakkaasti heikkeneviin talousnäkömiin. Öljyn ja raaka-aineiden hintojen alentuminen antaa siten keskuspankeille ja hallituksille talouspoliittista liikkumatilaa vuonna 2009.

Suomen talous ei selviä seurauksista

Suomen talous on tavallista paremmin varustautunut ottamaan vastaan vaikeat ajat. Tämä on seurausta viime vuosien hyvästä työllisyyskehityksestä sekä ylijäämäisestä valtiontaloudesta. Vuosina 2004 - 2008 Suomeen syntyi 180 000 uutta työpaikkaa; työllisyys on nyt neljänneksen korkeammalla kuin laman pohjassa 1990-luvulla.

Yhdysvaltojen ja Länsi-Euroopan taantuma ei kuitenkaan mene ohi heijastumatta Suomen talouteen. Kun Suomen päävientimarkkinoilla kysynnän kasvu tyrehtyy, vientimahdollisuudet väistämättä heikkenevät. Markkinoiden heiketessä myös investoinnit alenevat. Muutkin kotimaiset tekijät hidasta-

vat kasvua, kun rakentaminen on hiljentynyt ja kuluttajat tulleet varovaisemmiksi, vaikkakin yksityisen kulutuksen kasvu on pysynyt ja pysyy vielä verrattain vahvana.

Vuonna 2008 Suomen talouskasvu säilyi kohtalaisen hyvänä. PTT:n ennusteen mukaan bruttokansantuote kasvaa 2,5 prosenttia. Vuoden 2009 talousnäkymät ovat selvästi heikkommat. Tavaravienti supistuu hieman, investoinnit alenevat eikä kotitalouksien kulutukseen veronalennuksista huolimatta säily viime vuosien kasvuvauhdissa. Yksityisen kulutuksen kasvu pitää kuitenkin talouskasvun positiivisena. Vuoden 2009 bruttokansantuotteen kasvu on vajaan prosentin. Kansainvälisten markkinoiden suurten riskien vuoksi ennusteeseen liittyy tavanomaista suurempaa epävarmuutta.

Ostovoimaa elvytetään

Kohonneet elintarvikkeiden ja energian hinnat sekä asumisen kallistuminen söivät suuren osan korkeiden palkankorotusten ostovoimasta vuonna 2008. Ensi vuonna tilanne on toisenlainen ja inflaatiövauhti hidastuu tuntuvasti. Kun kuluttajahintojen nousu on vuonna 2008 runsaat 4 prosenttia, se jää ensi vuonna 2,7 prosenttiin. Viiden prosentin palkanko-

rotusten ja sekä toteutuvien veronalennusten ansiosta kotitalouksien tulojen reaalisuus on vuonna 2009 hyvä, noin 3 prosenttia. Veronalennusten merkittävyyttä ostovoiman kasvussa kuvaa se, että varsinaiset veroalennukset ovat arviolta 1,1 mrd. euroa, kun käytävissä olevien tulojen nimelliskasvu on 4,3 mrd. euroa.

Hyvä tulotason kasvu ei kuitenkaan yksin riitä ylläpitämään kulutuskysyntää kuluvaan vuoden veroisena, vaan paljon jää riippumaan kuluttajien luottamuksesta talouden kehitykseen. Maailmalta tulevat negatiiviset viestit ja epävarma aika tekevät kotitaloudet ja elinkeinoelämän varovaiseksi ja vähentävät riskinottoa. Yksityisen kulutuksen kasvu jää näin ollen hieman tulojen kasvua pienemmäksi.

Asuntomarkkinat ovat Suomessa hiljaisemmat kuin viime vuosina, jolloin ne olivat osin jopa ylikuumentuneet. Uudet asunnot eivät käy entiseen tapaan kaupaksi, hinnat eivät enää nouse tai jopa osittain alentuvat. Tämä supistaa uusien asuntojen rakentamista. Rakentamisen kasvun määrää vuonna 2009 korjausrakentamisen kehitys. Korjausrakentamista tukee muun rakennustoiminnan hiljenemisen ohella kotitalousvähennyksen

Keskeiset ennustemuuttujat vuosina 2007-2009

	2007	2007	2008 ¹	2009 ¹
	Mrd. euroa	Määrän muutos, %	Määrän muutos, %	Määrän muutos, %
Bruttokansantuote	179,7	4,5	2,5	0,9
Tuonti, tavarat ja palvelukset	73,1	6,6	2,7	0,3
Vienti, tavarat ja palvelukset	82,2	8,2	3,4	-0,2
Kulutus	128,7	2,7	2,4	2,1
yksityinen	90,6	3,2	3,0	2,5
julkisen	38,2	1,3	1,2	1,2
Investoinnit	36,5	8,5	1,2	-1,8
yksityiset	31,9	8,3	1,1	-2,1
julkiset	4,6	9,4	2,0	0,0
Varaston muutos ja tilastovirhe ²	5,3	-4,9	0,0	0,0
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi, %-muutos		2,5	4,2	2,7
Työttömyysaste, %		6,9	6,2	6,2
Työllisyysaste ³ , %		69,9	70,7	70,3
Valtion nettoluotonanto, % BKT:sta		2,1	1,9	0,6
Kuntien nettoluotonanto, % BKT:sta		-0,1	0,1	0,0
Koko julkisen sektorin nettoluotonanto, % BKT:sta		5,3	5,2	3,5
Vaihtotase, mrd. euroa		5,3	4,3	4,0

¹ PTT:n ennuste

² Kontribuutio BKT:n kasvuun, %-yksikköä

³ Työllisten osuus 15-64 -vuotiaista

laajennus, jolla tähdätään erityisesti asuminen energiataloudellisten investointien edistämiseen.

Myönteisiäkin mahdollisuuksia näköpiirissä

Synkistä lähiajan näkymistä huolimatta Suomen talouden kannalta voi esittää monia tekijöitä, jotka ovat nykyisessä tilanteessa hyvällä mallilla ja ylläpitävät mahdollisuuksia päästä uuteen nousuun jo vuoden 2009 aikana, jos maailmantalous alkaa elpyä. Suomen kilpailukyky on pysynyt suhteellisen suurista palkankorotuksista ja inflaatiosta huolimatta hyvänä. Palkankorotuksissa oli osa kertaluonteisia hyvästä yritysten tuloksesta riippuvia eriä. Valtiontalous on kuluvana vuonna noin 3,6 miljardia ylijäämäinen eikä muodostu alijäämäiseksi ensi vuonnakaan, vaikka vuonna 2009 tehdään historiallisen suuret veronalennukset. Alijäämä tosin pienenee eikä vastaavan suuruisiin veronalennuksiin ole mahdollisuus lähivuosina päästä. Tärkeätä myös on, että työllisyys pysyy korkealla, vaikka työpaikat hivenen vähentyvätkin. Työttömyys ei nouse ainakaan merkittävästi, koska suuret ikäluokat ovat tulleet eläköitymisikään, jolloin työvoiman tarjonta alkaa supistua.

Kuntienkin talous on verotulojen ja valtionosuuksien kasvun myötä tänä ja ensi vuonna tasapainossa. Menot ovat nousseet kuitenkin nopeasti ja ikääntyvä väestö tuo jatkuvasti lisää menopaineita. Pidemmällä aikavälillä kuntatalouden ongelmat hyvin todennäköisesti nousevat jälleen esiin.

Talospolitiikan päähuomio tulee kohdistaa vuonna 2009 siihen, millä keinoin korkeaa työllisyyttä voidaan ylläpitää laskusuhdanteen yli. Kansantalouden suotuisan kehityksen lisäksi tämä on tärkeää myös yrityksille, koska seuraavassa noususuhdanteessa työvoiman riittävyys voi muodostua pullonkaulaksi joillakin aloilla ja alueilla. Ikääntyneiden työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen työvoimapolitiittista tukea ja toimenpiteitä pitää entistä tehokkaammin kohdistaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon parantamiseen.

Maailmantaloudesta mahdollisesti tukea jo vuoden 2009 lopulla

Vaikka syksyn alun talouskehitystä on kansainvälisesti alettu verrata 30-luvun lamaan,

ei vertailua voi pitää perusteltuna muilta kuin eräiltä rahoitusmarkkinoihin liittyviltä osilta. Rahoitusmarkkinoiden pelastusoperaatioiden onnistumista ei vielä voi tarkkaan arvioida. Tervehtyminen voi kestää pidempään kuin tällä hetkellä uskotaan. Muuten on nähtävissä lukuisia tekijöitä, joiden turvin maailmantalouden kehitys voi jo ensi vuonna vakautua. Esimerkiksi öljyn ja raaka-aineiden hintabuumi on tällä erää ohi, mikä hidastaa inflaatiota ja luo liikkumatilaa raha- ja finanssipolitiikalle. Rahapolitiikka on Yhdysvalloissa jo nyt hyvin elvyttävää ja keskuspankit ovat sitoutuneet tukemaan rahoitusmarkkinoita. Roskapankin perustaminen lisäisi luottamusta markkinoilla ja laskisi riskilisiä. Yrityksillä niin Euroopassa kuin Pohjois-Amerikassakin on ollut hyviä vuosia takana, joten valtaosalla yrityksistä on vakavaraisuus hyvä. Ja kuten edellä todettiin, Aasian dynamiikka säilyy ainakin vuoden 2009 yli. Aasian maat vastaavat kahdesta kolmasosasta maailmantalouden kasvusta ja talouden vetovastuu on siten Aasian kehitysvillillä mailla. Ei kuitenkaan ole poissuljettu sekään mahdollisuus, että finanssikriisi hidastaa myös kehittyvien maiden talouksien kasvua, jolloin hitaan kasvun kausi voi kaikkialla pitkiä.

Julkisia investointeja voidaan aikaistaa

Rakentaminen on hiljentymässä normaalitasolle eivätkä muutkaan investoinnit kasva. Monet suuret tie- ja väylä- yms. hankkeet valmistuvat vuoden 2008 lopulla. Uusia suuria hankkeita käynnistetään osin valtion tuella ja osin kuntien rahoittamina ensi vuonna erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta ei vastaavissa määrin kuin entisiä valmistuu. Myös kotimaisen metsätalouden tukemiseksi päätetyt infrastruktuurihankkeet käynnistyvät. Suhdannenäkökulmasta ennusteperiodilla olisi kuitenkin perusteltua aloittaa jo päätettyjä infrastruktuurihankkeita ripeästi talouskehityksen tukemiseksi.

Löytyykö talouskehitystä tukeva työmarkkinamalli?

Huolimatta korkeista nimellispalkkojen korotuksista ja inflaatiopiikistä, Suomessa ei ole ainakaan toistaiseksi viitteitä siitä, että olisimme ajautumassa hinta-palkkakierteeseen. Ensi vuoden jälkeen uhkia saattaa nousta, kun

uudet palkkaneuvottelukierrokset alkavat. Suomalainen tulopoliittisten työsopimusten käytäntö päättyi ainakin toistaiseksi kuluvan sopimuskauden alussa. Uusien, muuttuneeseen toimintaympäristöön sopivien käytäntöjen kehittäminen ja kokeilu ovat vielä alkuvaiheessa. Menneisyydessä liittokohtaiset ratkaisut ovat yleensä tuottaneet korkeampia palkankorotuksia kuin keskitetyt ratkaisut.

Uutta sopimuskäytäntöä haetaan tilanteessa, jossa työmarkkinoilta poistuvat ikäluokat ovat suurimmillaan. Näin uusien sopimusmallien luominen osuu ajanjaksoon, jossa saattaa muodostua aloittaisia tai alueittaisia palkkapaineita. Ilman toimivaa raamia Suomen talous voi ajautua palkka-palkka-kilpailun kierteeseen, joka nakertaa kilpailukykyä.

Ensi vuonna lähdetään tilanteesta, jossa reaaliensiot ovat kasvaneet veronalennusten ansiosta hyvin, mutta yritysten tulokset ovat heikentyneet. Tällöin nousee esiin useita kysymyksiä, joilla saattaa olla vaikutusta lähivuosien kehitykseen. Julkisen sektorin työvoiman tarve on kasvava ja siellä työskentelee paljon suhteellisen pienipalkkaisia työntekijöitä. Jos kansainvälinen talous ja yrityssektori toipuvat laskusuhdanteesta hitaasti, muodostuuko julkisesta sektorista tällaisessa tilanteessa palkkajohtaja? Vai mennäänkö kohti paikallista sopimista ja mitä paikallinen sopiminen kunnissa voisi merkitä?

Kunnissa ei ole kehitetty lainkaan taloudellisia kannustinjärjestelmiä, jotka ohjaisivat niiden palvelutuotannon käytäntöjä tuottavuuden kohottamisen ja taloudellisen tehokkuuden suuntaan. Tällaisessa tilanteessa paikallinen sopiminen saattaa ohjata esimerkiksi siihen, että kunnissa palkat pyrkivät eriytymään pelkästään työvoiman saatavuuden mukaan. Tämä luo tulevana vuosina helposti paineita verojen nostoon joko kunnallisverotuksessa tai valtionverotuksessa valtionosuuksien kasvattamisen kautta sen sijaan, että palkkamekanismi ottaisi huomioon tuottavuuden kasvun. Maailmalla on kuitenkin hyviä esimerkkejä siitä, että myös palvelusektorilla voidaan kehittää tuottavuuden nostoon kannustavia palkkausjärjestelmiä. Kuntien pitäisi nopeasti kehittää tuotannon ohjaustaan ja taloudellisia ohjausmekanismejaan, jolloin paikalliset sopimuserät voitaisiin kytkeä koko kuntatalouden kannalta kannustavasti työntekijöiden suorituksiin.

Suomen ja maailmantalouden vahvuudet ja riskit ennusteajaksolla

Maailmantalouden vahvuudet:

- + öljyn ja raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet
- + Aasian maiden taloudellinen dynamiikka säilyy
- + yrityksillä hyviä vuosia takana - taseet useilla vahvat
- + keskuspankit ovat sitoutuneet vakauttamaan rahoitusmarkkinoita
- + rahapolitiikka elvyttävää Yhdysvalloissa
- + inflaation hidastuminen tekee tilaa rahapolitiikalle euroalueella

Maailmantalouden riskit

- maailman finanssimarkkinoiden kriisin laukeaminen kestää
- asuntomarkkinakriisin käänne Yhdysvalloissa ja eräissä Euroopan maissa vasta 2009
- Yhdysvallat ja euroalueen suuret maat sekä Baltia ainakin lyhytaikaiseen taantumaan
- riski, että myös Aasian kasvu hiipuu, ja erityisesti Venäjän
- inflaatio vielä korkea
- markkinakoroissa riskilisät korkealla

Suomen talouden vahvuudet

- + valtion talous vahva - jättää suurten veronalennustenkin jälkeen liikkumatilaa
- + inflaatiovauhti alkaa hidastua, mikä yhdessä palkankorotusten ja veronalennusten kanssa nostaa ostovoimaa vuonna 2009
- + Suomen kilpailukyky ei ole rapautunut, esim. metalliteollisuuden kilpailukyky hyvä
- + dollari vahvistunut euroon nähden
- + suomalaisilla pankeilla vähän ulkomaisia ongelmaluottoja
- + työttömyys pysyy kurissa eläköitymisen kasvaessa

Suomen talouden riskit

- kaikilla päävientimarkkinoilla kysyntä heikko tai heikkenee - vienti notkahtaa
- työllisyys kääntyy 2009 laskuun ja heikentää kulutushalukkuutta
- asuntomarkkinat kääntyneet laskuun - investoinnit alentuvat
- valtiontalouden ylijäämä hupenee odotettua nopeammin

RAHAMARKKINAT HEILUTTAVAT MAAILMAN-TALOUTTA

Pankkisektori painaa USA:ta pinnan alle

Yhdysvaltain asuntomarkkinat ajautuivat kesällä 2007 vaikeuksiin, jotka kärjistyivät syyskuussa 2008 finanssikriisiksi. Luotonannon kasvu ja riskienhallinnan pettäminen vei eräät USA:n suurimmista investointipankeista lopulta ylitsepääsemättömiin vaikeuksiin. Suurten pankkien kaatumisen myötä rahoituslaitokset ovat tulleet entistä epävarmemmiksi arvioissaan toistensa vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta. Luottamuksen puute on hyydyttänyt rahalaitosten väliset lainamarkkinat sekä vaikeuttanut pankkien mahdollisuuksia hankkia uusia pääomia. Tällöin pankkien on täytyntä supistaa luotonantoaan kuluttajille ja yrityksille ja nostaa lainakorkojaan. Rahoituslaitosten välisen luottamuksen palauttamiseksi Yhdysvaltoihin kaavailaan valtion rahoittamaa roskapankkia, jonka taseisiin siirrettäisiin suuri osa johdannaismarkkinoiden kautta synnytyistä riskipitoisimmista ongelmaluotoista. Onnistuessaan hanke nopeuttanee merkittävästi Yhdysvaltain talouden elpymistä.

Asuntomarkkinoilla pohja ei vielä näy

Yhdysvaltain asuntomarkkinatkaan eivät vielä ole raapaisseet pohjaa. Mymättömien uusien asuntojen varanto kutistuu nopeasti asuntorakentamisen romahdettua syyskuussa 2008 jo puoleen ennätystasoltaan. Markkinoilla on silti vielä paljon myymättömiä vanhoja asuntoja, mikä vetää hintoja alaspäin. Ylitarjonnan lisäksi asuntomarkkinoita painaa heikentynyt kysyntä. Rahoitusmarkkinoiden epäluottamuksen vuoksi asuntoluoton saaminen edellyttää aikaisempaa parempaa luottokelpoisuutta. Korot ovat nousseet siitakin huolimatta että keskuspankin ohjauskorko on kaksi prosenttia ja uusia koronlaskuja odotetaan. Kalliimmat asuntoluottokorot johtuvat markkinakorkojen noususta sekä suuremmista riskipreemioista, joita asuntolainan ottajilta nyt peritään.

USA:ssa keväällä 2008 toteutetuista veronalennuksistaakaan ei rakentunut riittävän pitkää siltaa vaikeiden aikojen yli niin että talous olisi loppuvuodesta virkistynyt omin voimin. Yhdysvaltain talouskasvun ei ennusteta alkavan elpyä ainakaan ennen ensi vuoden loppua siitäkään huolimatta, että vahvan dollarin tukema nettoviennin kasvu siivitti maan talouden vuoden 2008 toisella neljänneksellä odotettua nopeampaan 3,3 prosentin kasvuun. Heikentynyt dollari on tukenut Yhdysvaltain vientiä ja hidastanut tuonnin kasvua varsinkin tämän vuoden toisella neljänneksellä. Yhdysvaltain ulkoisen tasapainon korjaantuminen onkin erittäin myönteistä kehitystä koko maailmantalouden näkökulmasta.

Pallo on nyt kuluttajalla

Vuosituhanne alun minitaantuma johtui pääasiassa investointikysynnän laskusta, kun kansantalous sulatteli ICT-sektorin yliarvostuksen seurauksena tehtyjä investointeja. Nyt velkakuormaansa ovat kasvattaneet yritysten sijaan kuluttajat, kun asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen on ruokkinut muutakin yksityistä velkaantumista. Vaikka asuntomarkkinakriisi on tähän asti vienyt perikatoon vain ennestään huono-osaisimpia amerikkalaisia, on asuntojen ja sijoitusvarallisuuden hintojen lasku syönyt myös keskiluokan varallisuutta ja heikentänyt sen kykyä rahoittaa kulutustaan velkarahalla. Nopea inflaatio, varsinkin kallis öljy, on syönyt palkankorotusten tuoman ostovoiman kasvun. Työttömyyden kasvu alkanee rajoittaa ostovoiman kasvua ja painaa kuluttajien tunnelmia kunnolla vasta ensi vuoden aikana, sillä työllisyyden kehitys seuraa kansantuotteen kehitystä parin vuosineljänneksen viipeellä.

Lähikuukausien suhdannekehitys riippuukin nyt siitä päättääkö amerikkalainen kuluttaja kääntää taloutensa vaihteeksi säästölle, muodostaahan yksityinen kulutus USA:n kokonaiskysynnästä noin kaksi kolmasosaa. Suhdannetilanteen yksi vahvuus on, että raaka-aineiden hintojen laskun ja kireän talustilanteen vuoksi inflaatio ei enää ensi vuonna syö kuluttajien ostovoimaa tämänvuotiseen

tapaan. Tämä antaa myös tilaa keskuspankille laskea korkoja ilman pelkoa inflaation kiihtymisestä.

Yksityisen kulutuksen suunta riippuu viime kädessä palkansaajien pidemmän aikavälin odotuksista tulokehityksensä suhteen. Jos suunnitteilla oleva valtiollinen roskapankki auttaa muutaman seuraavan vuosineljänneksen kuluessa poistamaan rahoitusmarkkinoilta suurimman epävarmuuden ja jos asuntomarkkinoillakin saavutetaan samaan aikaan pohja, voi USA:n talous kuitenkin alkaa elpyä vuoden 2009 lopulla.

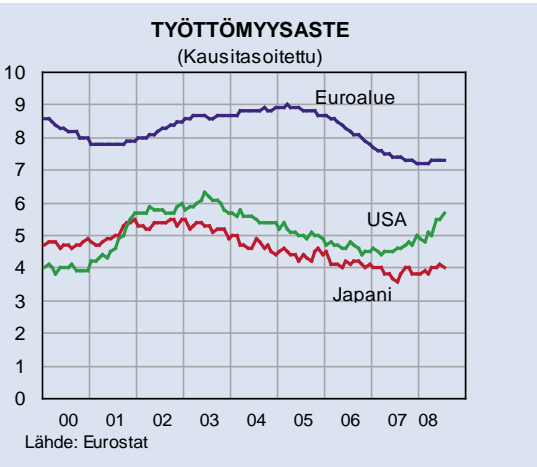
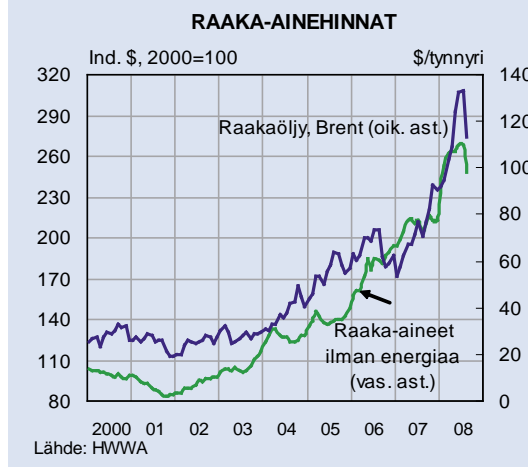
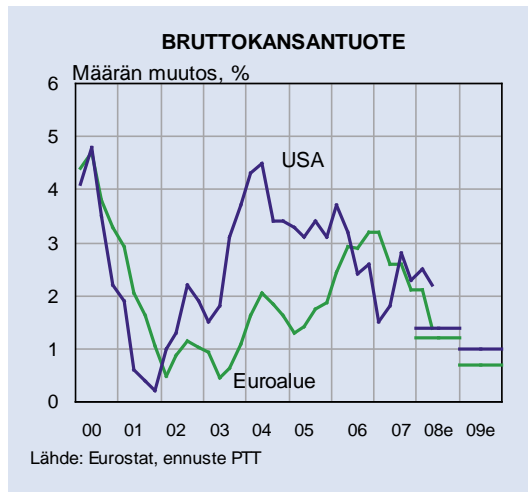
Euro-alue taantuu USA:n imussa

Vielä keväällä 2008 sekä PTT:n että muiden ennustelaitosten ennusteissa pohdittiin sitä mahdollisuutta, että Yhdysvaltojen merkitys maailmantalouden veturina olisi merkittävästi heikentynyt ja euroalue välttäisi laskusuhdanteen Aasian kehittyvien talouksien ve-

toavulla. Syksyä kohti ennusteet euroalueen talouskasvusta heikkenivät nopeasti.

Suurin syy vuoden mittaan hidastuneeseen kasvuun on ollut tavallista korkeampi inflaatio, jota ovat ruokkineet raaka-aineiden ja ruuan hintojen nousut. Inflaatio söi myös euroalueen kuluttajien reaalityulojen kasvun, mikä on hidastanut merkittävästi kulutuksen kasvua. Euroalueen suurimmassa jäsenmaassa Saksassa kulutuksen kasvu ei edes ehtinyt vielä päästä kunnolla käyntiin. Samaan aikaan korkeahkot palkkojen nimelliskorotukset sekä vahva euro ovat kuitenkin heikentäneet euroalueen maiden vientiyrittäjien hintakilpailukykyä ja vientikysyntä on hiipunut maailmantalouden kasvun hidastumisen takia.

Rahoitusmarkkinakriisi ei toistaiseksi ole merkittävästi vähentänyt yritysten tai kotitalouksien luoton saatavuutta. Markkinakorkojen sisältämät riskipreemiot ovat kuitenkin kasvaneet myös Euroopassa ja niiden arvioidaan kasvavan edelleen. Korkeammat korot heikentävät sekä kulutus- että investointikysyntää. Erään arvion mukaan yhdysvaltalaisen pankkien luotoista noin kaksi viidesosaa olisi ulkomaisten sijoittajien hallussa. Euroalueen rahoituslaitokset eivät kuitenkaan ainakaan toistaiseksi ole raportoineet niin suurista luotto- ja sijoitustappioista, että USA:n mallin mukaista pankkikriisiä olisi näköpiirissä. Euroalueen ulkopuolisista EU-maista rahoitusmarkkinakriisi on kuitenkin kolhaissut

kunnolla Ison-Britannian taloutta, josta rahoitussektori muodostaa merkittävän osan.

Rahapolitiikan toimivuus testissä

Laskusuhdanteen mahdollinen pitkittyminen ja/tai syveneminen euroalueella testaa Euroopan keskuspankin yhteisen rahapolitiikan toimivuuden. EKP:n tehtävää edesauttaa se että euroalueen maat ovat joutuneet vaikeuksiin suunnilleen samanaikaisesti ja samasta syystä, jolloin Euroopan keskuspankin lähiaikojen korkopäätökset toimivat eri puolilla talousaluetta ainakin saman suuntaisesti. Suhdannekierron samanaikaisuudesta huolimatta yhteisen rahapolitiikan kannalta on haasteellista että jäsenmaiden väliset erot mm. rahoitusjärjestelmän pankkikeskeisyydessä, työmarkkinoissa sekä talouden avoimuudessa eivät ole kokonaan poistuneet rahaliiton myötä. Tästä seuraa että rahapolitiikan toimintamekanismit ja mahdollisuudet elvyttää taloutta eivät ole joka maassa samanlaiset.

Euroalueen jäsenmaista Espanjassa ja Irlannissa sekä muista EU-maista Isossa Britanniassa asuntojen hintakuplan puhkeaminen painaa taloutta USA:n tapaan. Korkeolvytys voisi näissä maissa auttaa myös asuntojen hintojen laskukierteen pysäyttämisessä. Toistaiseksi EKP on tarrautunut puolustamaan

hintavakautta talouskasvun kustannuksella. Inflaatiopaineiden hellittäminen sallinee korkojen laskun kuitenkin jo ensi vuoden alkupuolella.

Korkeolvytyksen tekee tavallista vaikeammaksi se, että keskuspankin on tällä hetkellä normaalia hankalampi ohjailta edes lyhyitä markkinakorkoja, kun pankkien toisiltaan sekä asiakkailtaan perimät riskipreemiot heilahtelevat aikaisempaa voimakkaammin suuntaan ja toiseen ja heilahteluja on aikaisempaa vaikeampi arvata etukäteen.

Maailmantalouden kasvun painopiste Aasiassa

Kun talouskasvu hiipuu perinteisissä teollisuusmaissa, Pohjois-Amerikassa, Euroopassa ja Japanissa, Aasian kehittyvien maiden talouskasvu jatkuu Kiinan johdolla vahvana niin vuonna 2008 kuin myös vuonna 2009. Huippuvuodesta 2007 kasvunopeus hidastuu, mutta Kiinan, Intian ja muiden Kaakkois- ja Itä-Aasian maiden talouskasvu pysyy lähes 8 prosentin vauhdissa.

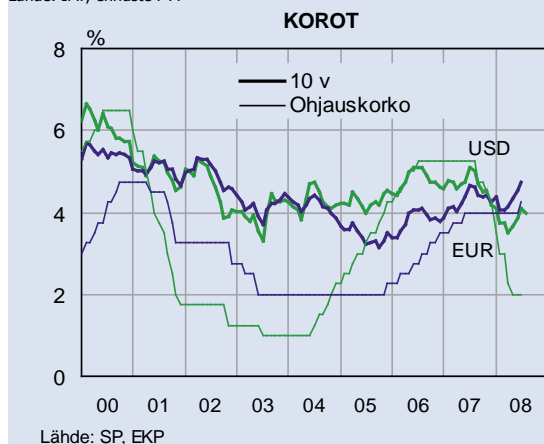
Maailmantalouden kasvu on valtaosaltaan Aasian maiden varassa. Se vaikuttaa ainakin vielä positiivisesti Afrikkaan ja osittain myös Latalalaiseen Amerikkaan. Aasian sekä muiden nopeasti kasvavien talouksien, Venäjän mukaan luettuna, talouskasvu onkin vähintään kaksi kolmasosaa maailmantalouden kasvusta vuosina 2008 ja 2009.

Kun aikaisemmin maailmantalouden kehityksen vaihtelu määräytyi erityisesti Yhdysvaltojen suhdanteiden mukaan, nykyisin kehittyvien maiden talouskehitys syntyy yhä

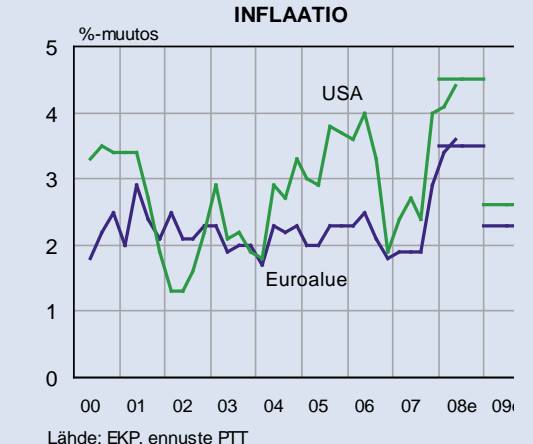
Bruttokansantuotteen vuosimuutos

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008e	2009e
Euroalue	1,0	0,9	2,1	1,6	2,7	2,6	1,2	0,7
USA	1,6	2,5	3,6	3,1	2,9	2,2	1,4	1,0
Japani	0,3	1,4	2,7	1,9	2,4	1,9	1,1	0,8
Venäjä	4,7	7,3	7,2	6,4	6,4	7,5	6,5	6,0
Kehittynyt Aasia	5,5	3,2	5,9	4,8	5,6	4,6	7,0	7,0
Kiina	9,1	10,0	10,1	10,4	11,1	11,4	9,5	9,0
Maailma	2,7	3,5	4,9	4,3	4,9	4,6	3,6	3,3

Lähde: IMF, ennuste PTT

Lähde: SP, EKP

Lähde: EKP, ennuste PTT

enemmän maiden omasta dynamiikasta. Ne eivät kuitenkaan ole riippumattomia teollisuusmaiden tilanteesta. Kansainvälisen talouden integraatio edelleen jatkuu.

Kiinan talous painottuu kotimaan, mutta riskit kasvavat

Kiinan talouskasvu jatkui vuoden 2008 alkupuolella yli 10 prosentin vuosivauhdilla. Kiinan hurjaa talouskasvua on pitänyt yllä ennätysellinen viennin kasvu ja korkea investointiaste.

Kiinan talouskasvun näköpiirissä oleva hidastuminen johtuu viennin kasvun hidastumisesta. Tämä liittyy markkinoiden hiipumiseen Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Kiinan vienti on lisäksi jo niin suurta, että tavaraviennin kasvun ylläpitämisen aikaisemmalla, 20 - 30 prosentin vuosikasvun tasolla, on yhä vaikeampaa. Koko maailman vienti ei voi keskittyä Kiinaan. Kiina nousee jo kuluvana vuonna suurimmaksi viejäksi ohii Saksan.

Viennin kasvun hidastumisesta huolimatta vaihtotaseen ylijäämä pysyy korkeana, eli on yli 8 % BKT:sta vuonna 2008 ja 7 % vuonna 2009. Kun ulkomaisten investointien virta Kiinaan jatkuu edelleen, Kiinan valuuttareservit kohoavat tähtitieteelliseen 2000 miljardiin dollariin vuonna 2009. Kiina on suurimpia rahoittajia maailman finanssimarkkinoilla.

Elintarvikkeiden ja energian hintojen nousu vuosina 2007 - 2008 nosti inflaation Kiinassa poikkeuksellisen korkealle, lähes 10 prosenttiin. Hintojen nousu on kuitenkin tasaantunut noin 5 prosentin vuosivauhtiin.

Kotimaisen kysynnän kasvu on toistaiseksi korvannut vientimahdollisuuksien supistumisen. Investoinnit ovat aina olleet korkealla mutta vuoden 2008 mittaan myös vähittäiskaupan myynti on kasvanut ripeästi. Myynnin nousua ei ole saanut aikaan vain hintojen nousu, vaan yksityisen kulutuksen määrä on tärkeä talouskasvun vauhdittaja julkisen kulutuksen ohella.

Kiinan talouskasvun kääntäminen kotimaisen kysynnän varaan ei kuitenkaan onnistu helposti, vaikka potentiaalista kysyntää on valtavasti. Julkiset investointitarpeet mm. teihin, rautateihin, kanaviin ja lentokenttiin ovat valtavat. Nopeasti kasvavan keskiluokan kulutustarpeet ovat myös suuret, mutta kehittyvät sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmät sekä yksityisen kuluttajan lainamarkkinat rajoittavat kotimaisen kulutuksen kasvua.

Viennin kasvun tyrehtyessä myös Kiinan talouskasvu voi heiketä hyvinkin nopeasti.

Öljy tasoittaa taluskriisin laineita

Öljyn maailmanmarkkinahinta on käyttäytynyt kuluvan vuoden aikana poikkeuksellisesti. Viime vuosien talouskasvu ja öljyn tuotantokapasiteetin niukkuus ovat nostaneet kansainvälistä hintaa, mutta öljyn hintojen vaihtelu vuoden 2008 mittaan on ollut kuitenkin yllättävää.

Vuoden 2008 keväällä öljyn maailmanmarkkinahinta lähti nousukierteeseen, jolla ei näyttänyt olevan rajaa. Heinäkuussa Lontoon brent-hinta ylti jo 147 dollariin tynnyriltä. Hinta oli kaksinkertainen vuoden 2007 keskimääräiseen tasoon, joka sekin oli korkeampi kuin muutama vuosi sitten. Euroissa öljyn hinnan nousu ei kuitenkaan ollut aivan näin jyrkkä, koska dollari halpeni esimerkiksi euroon nähden lähes parikymmentä prosenttia.

Kun öljyn hinnan nousun ohella myös muut raaka-aineet ja elintarvikkeet kallistuvat erittäin voimakkaasti, hintabuumi sysäsi inflaatioluvut uudelle tasolle. Teollisuusmaissa inflaatio kohosi kesän aikana 4 - 5 prosentin vuosivauhtiin, kehitysmaissa inflaatio oli jo lähelle 10 prosenttia. Osa öljyn ja raaka-aineiden hintojen nousua oli seurausta finanssimarkkinoiden kriisistä, kun sijoittajat siirsivät rahoitusmarkkinoiden sijoituksia myös raaka-ainepörsseihin. Hintabuumin aiheuttama inflaation kiihtyminen vaikeutti puolestaan rahapolitiikan käyttöä alkavan taantumien torjumisessa.

Öljyn hinnan lasku hillitsee inflaatiota

Heinäkuun 2008 jälkeen öljyn hinnan putoaminen on ollut jopa nopeampaa kuin keväinen nousu. Syyskuun puolivälissä brent-hinta painui alle 90 dollarin tynnyriltä. Muut raaka-aineet seuraavat perässä, koska alentuminen aiheutuu pääasiassa teollisuusmaiden kysynnän kasvun pysähtymisestä ja kääntymisestä jopa laskuun. Autoilu supistuu ja teollisuustuotanto ei kasva.

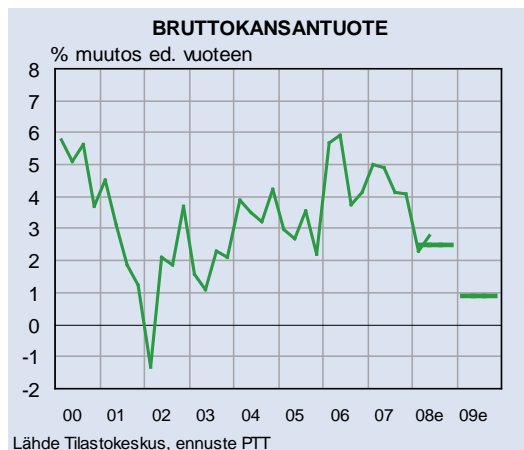
Öljyn ja raaka-aineiden hintojen halpeneminen hillitsee inflaatiota, vaikuttaa suotuisasti kuluttajien ostovoimaan sekä yritysten tuotanto- tai kuljetuskustannuksiin, ja tekee näin liikkumatilaa rahapolitiikalle. On oletettavaa, että myös Euroopan keskuspankki alentaa korkoa tulevan talvikauden aikana.

Kevään ennusteessa PTT arvioi, että öljyn kansainvälinen hinta voisi olla vuonna 2008 noin 95 dollaria tynnyriltä ja vuonna 2009 hieman sitä vähemmän. Markkinoiden käyttäytymisen ennustamattomuutta ja hermostuneisuutta osoittaa, että syyskuun lopulla öljyn hinnat pomppasivat taas kymmeniä dollareita ylöspäin, kun rahamarkkinoiden vakauden ja luottamuksen palauttaminen näytti kestävän. Sijoittajat etsivät turvaa energia- ja raaka-ainemarkkinoilta, kun finanssimarkkinoiden sijoituksiin ei luoteta.

Useamman vuoden näkökulmasta voi arvioida, että öljyn hinta tulee pysymään korkealla ja kohoamaan, koska nopean talouskasvun maiden kysyntäpaine ei hellitä, ja talouskasvun elpymässä myös perinteisten teollisuusmaiden öljyn kokonaiskysyntä jatkaa kasvuaan. Samaan aikaan öljyn tuotannon lisäkapasiteetin saaminen näyttää yhä epävarmemmalta. Tuotanto hiipuu Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Toiseksi suurimmalla tuottajalla, Venäjällä on vaikeuksia ylläpitää saavutettua tuotantokapasiteettia. Tarjonta keskittyy poliittisesti epävarmoin maitiin. Vuonna 2009 nämä ongelmat eivät kuitenkaan vielä näy kansainvälisillä öljymarkkinoilla.

TUOTANNON KASVU HIDASTUU SELVÄSTI

Tuotannon kasvu on ollut Suomessa alkuvuonna 2008 vielä verrattain voimakasta, BKT lisääntyi ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2,5 % edellisvuodesta. Kasvu oli kuitenkin selkeästi hitaampaa edelliseen vuoteen nähden. Tuotannon hitain kasvu ajoittuu ensi vuodelle ja vuonna 2008 bruttokansantuote kasvaa vielä 2,5 %. Vuonna 2009 kokonaistuotannon kasvu vajoaa vajaaseen prosenttiin.

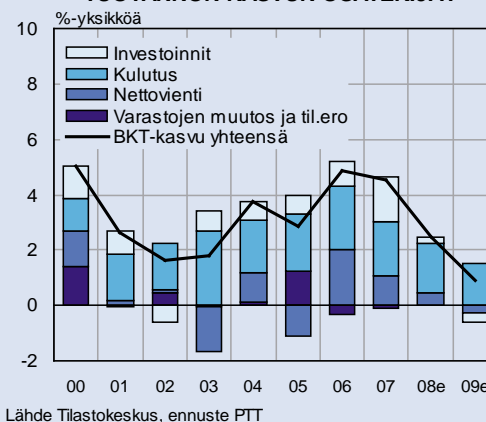

TUOTANTO TOIMIALOITTAIN

	Osuus, %		Määrän muutos, %	
	2007	2008e	2007	2008e
Maatalous	0,7	29,3	-16,0	12,5
Metsätalous	2,0	13,8	-4,0	8,0
Teollisuus	20,6	9,0	3,0	-1,5
Puu- ja paperiteollisuus	3,1	0,9	-6,0	-3,5
Metalliteollisuus	11,2	14,0	6,5	-1,0
Muu tehdasteollisuus	6,3	4,6	1,5	-1,0
Rakentaminen	5,6	7,1	5,0	-1,0
Kauppa, majoitus, rav.palv.	9,0	3,3	4,0	2,5
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	8,6	2,2	1,0	1,0
Kiinteistö- ja liike-elämää palvelut, asuntojen omistus	16,0	4,3	4,0	2,0
Muut toimialat	22,5	1,5	1,0	0,5
Tuoteverot miinus tuotetukipalkkiot	12,7	2,1	3,0	2,0
Bruttokansantuote		4,5	2,5	0,9

Lähde Tilastokeskus, ennuste PTT

TUOTANNON KASVUN OSATEKIJÄT

Kulutus edelleen keskeisin kasvutekijä

Kotitalouksien kulutus on ollut jo monta vuotta tärkein talouskasvun osatekijä Suomessa. Kokonaistuotannon kasvun heikkenemisestä huolimatta tämä jatkuu edelleen, sillä alkuvuonna 2008 kulutus kasvoi entiseen tapaan. Myös vienti lisääntyi, mutta asuinrakennusinvestoinnit vähenivät. Lisäksi kone- ja laiteinvestoinnit vähenivät voimakkaasti edellisen vuoden epätavalliseen korkeaan vertailutasoon nähden.

Teollisuusyritysten odotukset oman alansa suhdanteista ovat muuttuneet aiempaa pessimistisemmiksi, samoin rakennusluvut ja aloitukset ovat vähentyneet. Olemassa olevan tilauskannan ansiosta loppuvuonna kasvu ei vielä merkittävästi hidastu, mutta vuoden 2009 alkupuolella vientituotteiden kysynnän vähentyminen alkaa näkyä tuotannossa. Lisäksi liikerakentamisen huipulta tullaan jyrkästi alas ja investointien määrä laskee. Ensi vuonna kansainvälisen kysynnän heiketessä tavaravienti vuositasolla hieman vähenee, ja ulkomaankaupan nettovaikutus talouskasvuun on negatiivinen.

Tuotannon kasvu on paljolti kulutuskysynnän varassa. Veromuutosten takia alkuvuoteen ajoittunut autokaupan kasvu näkyy koko kulutuksen kasvuna, ja loppuvuonna kasvu jo yksin autokaupan normalisoitumisen vuoksi hidastuu. Kuluttajien odotukset omasta taloudestaan ovat tulleet aiempaa varovaisemmiksi, vaikkakaan niitä ei voi pitää ainakaan vielä kovin pessimistisinä. Vuonna 2008 yksityinen kulutus kasvaakin vielä kolme prosenttia. Ensi vuonna työllisyystilanteen heiketessä kulutuksen kasvu hidastuu. Kuitenkin kotitalouksien tulokehitys on edelleen palkankorotusten ja veronalennusten ansiosta hyvä. Koska myös-

kään työttömyys ei ainakaan merkittävästi lisääntynyt, kasvaa kulutus edelleen ensi vuonna melko nopeasti eli hieman yli 2 prosenttia.

Teollisuustuotannon kasvu tyrehtyy

Toimialoittain tarkasteltuna tuotannon arvonlisäyksen kasvu on kuluvaan vuoden ensimmäisellä puoliskolla ollut hyvin erilaista eri aloilla. Metalliteollisuuden tuotannon kasvu oli ripeää, noin 9 %. Muilla teollisuuden aloilla meni huomattavasti heikommin, puu- ja paperiteollisuus supisti tuotantoaan ja muussa tehdasteollisuudessa kasvu oli vaihtelevaa. Rakentaminen oli vielä vilkasta, samoin kauppa kasvoi hyvin. Kaupan hyvän kehityksen taustalla oli alkuvuonna autokaupan kasvu. Alkutuotannon ja etenkin maatalouden arvonlisäys supistui selvästi, kun välituotteiden kustannukset kohosivat nopeasti. Kiinteistö- ja liike-elämää palvelevassa toiminnassa ei ollut havaittavissa vielä kasvun hidastumista. Palvelutoiminnassa yritysten odotukset ovat syksyllä olleet optimistisempia kuin teollisuudessa. Loppuvuonna yleiskuva on vielä melko samanlainen kuin alkuvuonna, joskin tuotannon kasvu alkaa hidastua kaikilla aloilla.

Vuonna 2009 teollisuuden kasvu tyrehtyy veturina toimineen metallituote- ja konepajateollisuuden kasvun hidastuessa olennaisesti, jolloin koko metalliteollisuuden tuotanto hieman vähenee kuluvaan vuoteen verrattuna. Metalliteollisuuden ja konepajateollisuuden viennin taso pysyy silti korkealla tasolla. Nopeasti kasvaneet liike-elämän palvelut eivät myöskään enää pysty kasvamaan entistä tahtiaan. Puhtaasti kotimaisesta kulutuksesta riippuvilla aloilla tuotanto kasvaa. Suomen talouden kasvuvauhti, joka on ollut viime vuodet selvästi EU:n keskiarvoa nopeampaa, on nyt hidastumassa samalle tasolle.

VIENTIKYSYNTÄ HEIKKENEÄ KAIKILLA KESKEISILLÄ MARKKINOILLA

Päämarkkina-alueilla vienti on jo nyt vähentynyt Saksaan, Ruotsiin, Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin. Kaikilla näillä markkinoilla talouskasvu hiipuu jatkossa entisestään. Venäjän kehittyvät markkinat ovat tähän mennessä pitäneet yllä tavaraviennin kasvua. Merkittävä osa Venäjän viennin kasvusta on tullut Suomen kautta kulkeneiden moottoriajoneuvojen viennistä. Toki myös muikin vienti Venäjälle on lisääntynyt selvästi.

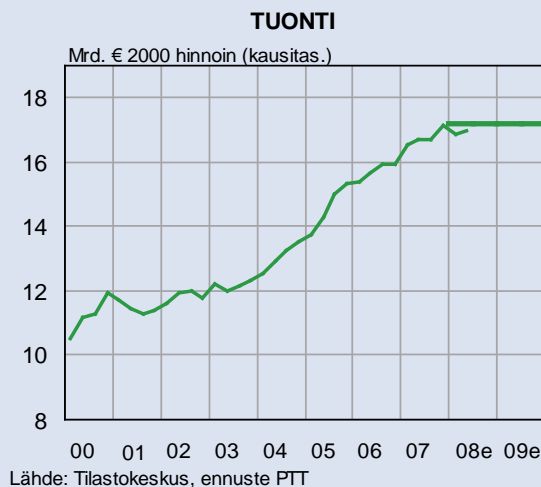
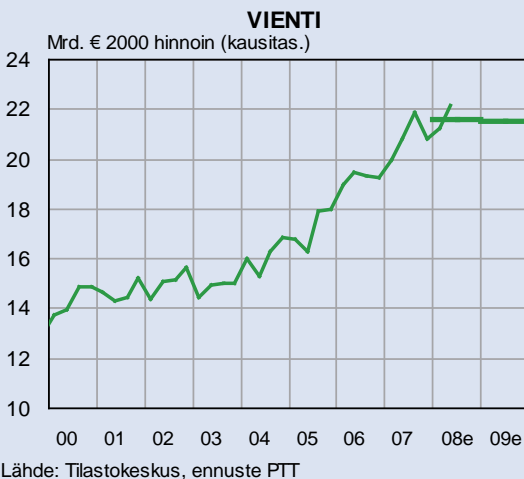
Venäjän talouden nopean kasvun odotetaan kuitenkin hidastuvan. Tämä on seurausta öljyn hinnan lievästä laskusta, raakaöljyn tuotannon ongelmista ja Venäjän taloudellisen ja poliittisen arkkitehtuurin aiheuttamista riskeistä, joiden oletetaan realisoituvan ainakin rahamarkkinoiden epävakauden jatkumisen muodossa. Nykyisessä tilanteessa yritykset ja sijoittajat reagoivat voimakkaasti epävarmuutta aiheuttaviin ilmiöihin, mikä tuo mukanaan uusia haasteita Venäjän talouskasvulle. Vaikka viennin Venäjälle ennustetaan kasvavan, kasvu ei enää ensi vuonna ole riittävän suurta pitämään koko Suomen vientiä plussan puolella.

Kiinan talouspolitiikan suuri linja on kääntynyt inflaation hillitsemisestä talouskasvun tukemiseen. Kiina onkin jo alkanut purkaa in-

vestointeja koskeneita rajoituksia. Tämä luo vientinäkymiä myös suomalaisille investointihyödykkeitä valmistaville yrityksille. Kiinan investointikysynnän suora vaikutus on kuitenkin hyvin rajallinen Suomen kokonaisviennin kannalta. Myös öljyntuottajamaiden kysyntä pysyy edelleen korkealla tasolla, mutta Suomen vienti näihin maihin (poislukien Venäjä) on vain joitakin prosentteja kokonaisviennistä.

Viennin ja tuonnin muutos

	2004	2005	2006	2007	2008e	2009e
Viennin muutos, %						
Määrä	8,6	7,0	11,8	8,2	3,4	-0,2
Hinta	-0,4	1,0	2,7	0,7	2,2	-0,5
Arvo	8,1	8,0	14,8	8,9	5,7	-0,7
Tuonnin muutos, %						
Määrä	7,2	11,8	7,8	6,6	2,7	0,3
Hinta	2,1	4,6	6,0	2,1	3,8	-1,0
Arvo	9,4	17,0	14,3	8,8	6,6	-0,7
Vaihtotase/BKT						
%	6,7	3,9	4,9	5,3	4,3	4,0

Tavaravienti vaikeuksissa

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla vienti kasvoi vielä ripeästi ja tilauskannat ovat vielä syksyläkin suhteellisen vahvat. Koko tämän vuoden viennin määrä kasvaakin vielä 3,4 prosenttia. Maailmantalouden taantuma heikentää Suomen vientiä erityisesti ensi vuonna. Tavaroiden vienti vähenee ensi vuonna, mutta palveluiden viennin osalta on edelleen odotettavissa kasvua. Viennin määrä kokonaisuudessaan kuitenkin vähenee ensi vuonna ensimmäisen kerran sitten vuoden 2003.

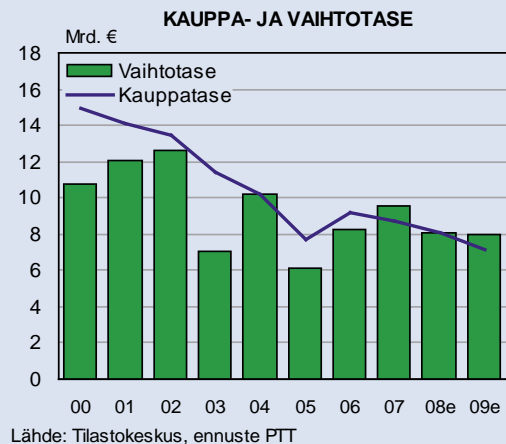
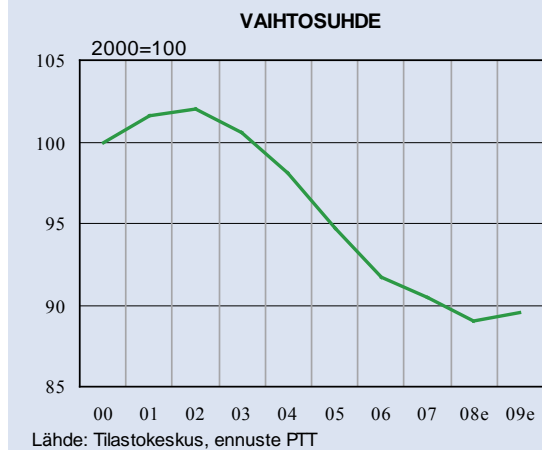
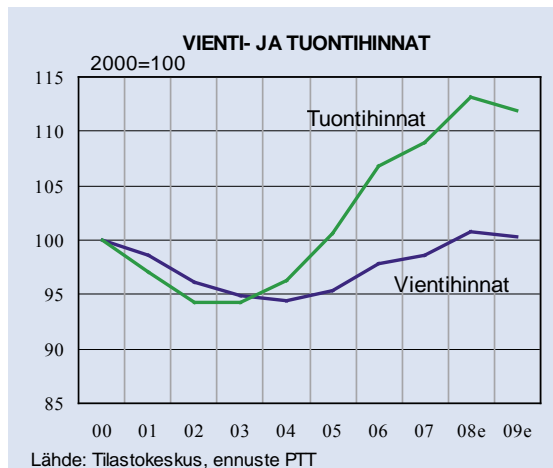
Palveluiden viennin kehitys heijastaa enemmänkin Suomen talouden rakenteen muutosta kuin suhdanteiden muutosta. Maailmantalouden taantuma ei ainakaan hiljennä muutosta kansainvälisessä työnjaossa, minkä seurauksena tavaroiden valmistuksen määrä Suomessa vähenee. Pääkonttoripalvelujen, tuotekehityksen ja konsultointien kaltaisten aineettomien palvelujen osuus kasvaa entisestään muuttaen Suomea yhä enemmän yrityspalveluyhteiskunnaksi.

Toimialojen välillä eroja

Metsäteollisuuden vientinäköymät ovat synkät. Paperin hinta laskee edelleen ja paperin kysyntä heikkenee kansainvälisen talouden hiipussa. Paperin ja sellun vientimääriä painaa myös tehtaiden sulkeminen Suomessa. Myös puutuotteiden markkinatilanne jatkuu heikkona, koska rakentaminen vähenee päämarkkina-alueilla. Valopilkkuna metsäteollisuudelle on euron oletettu heikentyminen dollaria vastaan ennusteperiodin aikana. Tämä avaa mahdollisuuksia Euroopassa valmistetuille tuotteille vallata markkina-osuuksia Pohjois-Amerikassa.

Sähköteknisten tuotteiden osalta Suomen talouden rakenteellinen muutos näkyy edelleen vähentyvänä tavaroiden valmistuksena. Matkapuhelimia ja niiden komponentteja valmistetaan yhä vähemmän Suomessa. Konepajateollisuuden tilauskanta on vielä vahva ja jatkossakin kehittyvien maiden investointitarpeet luovat kysyntää Suomen viennille. Hintatasokin pysyy kohtuullisen hyvänä. Konepajateollisuuden tilanne on muuta teollisuutta parempi. Metallinjalostuksessa kysynnän hiipuminen sekä pienentää tuotantomääriä että laskee hintoja.

Öljytuotteiden viennin määrä kasvaa ensi vuonna. Erityisesti dieselin kansainvälisen tarjonnan niukkuus ja kotimaisten yritysten tuotantopuolen ongelmien helpottaminen ovat keskeisiä tekijöitä viennin kasvun taustalla. Euron heikentyminen tukee osaltaan alan kehitystä.

Tuontikin hiipuu

Tuonnin arvo kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Suurinta kasvu oli energiatuotteiden osalta. Taustalla on alkuvuonna erittäin korkealla käynyt energian, erityisesti öljyn, hinta. Tänä vuonna kasvavat investoinnit kasvattavat myös investointitavaroiden tuontia.

Tuonnin arvo kasvaa selvästi vielä tänä vuonna. Investointien hiipuminen vähentää ensi vuonna investointitavaroiden tuontia pois lukien ydinvoimalan reaktori. Viennin vedon hiipussa myös vientihyödykkeiden valmistuksessa tarvittavien komponenttien tuonnin määrä vähenee. Raaka-aineiden tuonnin määrää vähentävät ensi vuonna myös Venäjän puutullit.

Energian halventuminen vähentää euro-määräisesti energian tuontia. Kulutuksen pysyessä melko vakaana kulutushyödykkeiden tuonnin määrä kuitenkin kasvaa. Tavaroiden kokonaistuonnin määrässä ei tapahdukaan suurta muutosta, mutta sen arvo vähenee ensi vuonna.

Vaihtosuhteen heikkeneminen taittuu

Vienti- ja tuontitavaroiden suhteellista hinnamuutosta kuvaava vaihtosuhte on heikentynyt lähes koko tämän vuosikymmenen. Viime aikoina tuontienergian hinnan nopea kallistuminen on ollut suurin yksittäinen syy vaihtosuhteen heikentymiseen. Öljyn hinnan odotetaan asettuvan alle sataan dollariin barrelilta, mikä vähentää Suomen energialaskua. Vaikka vientihintojen kehitys on monin

osin epätydyttävä, tuontienergian halventuminen vuonna 2009 katkaisee vaihtosuhteen laskevan trendin. Pitää kuitenkin huomata, että vaihtosuhte jää edelleen hyvin heikolle tasolle verrattuna menneisiin vuosiin. Tämän ilmiön taustalla on ennen kaikkea energian hinnan asettuminen pysyvästi korkeammalle tasolle.

Vaikeasta maailmantalouden tilanteesta ja viennin vedon hiipumisesta huolimatta Suomen vaihtotase pysyy edelleen selvästi ylijäämäisenä. Asetelma on kääntynyt päällelleen verrattuna 1960-1980 -lukujen tilanteeseen, jolloin vaihtotaseen krooninen alijäämä asetti tiukat raamit talouspolitiikalle. Pysyvä vaihtotaseen ylijäämää ei silti ole välttämättä pitkällä aikavälillä tavoiteltava olotila. Vaihtotase kuvaa pohjimmiltaan kansantalouden säästämisen ja investointien välistä erotusta. Jatkuvasti ylijäämäinen vaihtotase voi siis kertoa kuluttajien, yritysten ja julkisen sektorin liiallisesta säästämisestä tai tuottavien investointikohteiden puutteesta kansantaloudessa. Ylijäämäinen vaihtotaseemme ei kuitenkaan näytä kertovan kummastakaan ongelmasta, ainakaan vielä.

Yritysten halu tehdä suuria kone- ja laiteinvestointeja Suomeen näyttää kyllä hiipuneen viime vuosien aikana. Samaan aikaan yritysten kasvaneet investoinnit aineettomaan pääomaan ovat kuitenkin merkittävästi korjanneet tilannetta. Julkisen sektorin runsaat ylijäämät alkavat sulaa jo lähivuosina ja kääntyä alijäämiksi. Lisäksi kuluttajien säästämisaste näyttää viime vuosina pysyvämmiin laskeneen pitkän aikavälin keskiarvon alapuolelle.

OSTOVOIMA KASVAA, KULUTTAJAT UHMAAVAT TAANTUMAA

Inflaatio hidastuu ja tekee tilaa ostovoiman kasvulle

Vuoden 2007 syksyllä palkkoihin sovittiin kahdelle seuraavalle vuodelle tavallista suuremmat nimelliskorotukset. Vielä tänä vuonna korotukset söi suurimmaksi osaksi kuluttajahintojen nopea kasvu, josta odotetaan kuitenkin ohimenevää ilmiötä. Sen sijaan että nyt nähty ruuan ja energian hintojen nousu olisi synnyttänyt jatkuvan hinta-palkkakierteen, kysymys oli kertaluonteisesta hintasuhteiden muutoksesta. Inflaatiopiikki leikkasi joka tapauksessa pysyvästi pois osan kuluttajien ostovoimasta. Raaka-ainehintojen laskun ja suhdanteen heikkenemisen myötä inflaatio hidastuu ensi vuonna 2,8 prosenttiin, eli alle Euroopan keskuspankin kahden prosentin tavoitteen ei vielääkään päästä.

Ruuan hintaan odotetaan ensi vuodeksi vielä noin kahden prosentin nousua, siitäkin huolimatta että ruuan arvonlisävero laskee syksyllä 2009 ja veronalennuksen odotetaan välittyvän kuluttajahintoihin. Elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat pysyvät kuitenkin aikaisempaa korkeammalla tasolla, jolloin elintarvikkeiden tuotanto- ja jakeluketjussa on jäljellä kustannuspaineita, jotka voivat siirtyä kuluttajahintoihin.

Alkuvuodesta sekä raakaöljyn hinnan nousu että vuoden alussa toteutuneet energia-verojen korotukset nostivat energian hintaa. Kesällä raakaöljyn maailmanmarkkinahinta kääntyi laskuun, ja hinnanlasku onkin jo heijastunut polttonesteiden kuluttajahintoihin. Asumiskustannusten kasvu hidastuu, jos asuntojen hinnat kääntyvät odotetusti hitaaseen laskuun ja korkotaso alenee keskuspankin koronalennusten myötä. Asumisen menoeristä lähinnä asuntojen vuokriin odotetaan ensi vuodelle aikaisempaa suurempia korotuksia, varsinkin uusien vuokrasopimusten osalta.

Palkankorotukset ja veronalennukset kasvattavat kuluttajien tuloja

Suurin osa vuoden 2007 palkkaratkaisuista oli kaksivuotisia sopimuksia, jotka takasivat sekä tälle että ensi vuodelle noin 4-5 % palkankorotukset. Vaikka kuluttajahintojen nousu nakersi palkankorotukset, noin 45 000:lla parantunut työllisyys kasvatti vielä kotitalouksien reaalista ostovoimaa. Ensi vuonna tilanne kääntyy toisin päin, kun inflaatio hidastuu, mutta työllisyyden kasvu tyrehtyy ja kääntyy lievään laskuun.

Myös veroratkaisut kasvattavat kuluttajien ostovoimaa. Elvyttävä finanssipolitiikka veronkevennyksin tai julkisia menoja lisäämällä ei perinteisesti ole kuulunut talouspolitiikan keinovalikoimaan Suomessa. Valittua linjaa on perusteltu muun muassa vaikeuksilla ajoittaa finanssipolitiikka oikein. Onkin mielenkiintoista nähdä, auttavatko syksyllä 2008 seuraavalle vuodelle kaavailut veronkeven-

nykset rakentamaan siltaa laskusuhdanteen yli. Vuonna 2009 veroasteikkoja kevennetään kaikissa tuloluokissa noin puolitoista prosenttiyksikköä ja niihin tehdään täysimääräinen inflaatiotarkistus. Veronalennusten arvioidaan kasvattavan kotitalouksien tuloja noin 1,4 prosenttia.

Kotitalouksien velkaantuminen hidastuu

Suomalaiset kotitaloudet ovat vasta tällä vuosituhannella alkaneet päästä kunnolla kuluttamisen makuun, ainakin jos suomalaisten elintasolle haetaan vertailukohta muista kehittyneistä länsimaista. Kotitalouksien kulutus on kasvanut neljä vuotta peräkkäin hyvin voimakkaasti. Koska kotitalouksien tulot ovat kuitenkin samaan aikaan kehittyneet maltillisesti, elintason nousu on jouduttu rahoittamaan osittain velkaantumalla. Velkaantuminen on silti edelleen hallinnassa, sillä kotitalouksien lainoista yli 70 % on asuntolainoja, joiden kanta on myös kasvanut nopeimmin. Asuntomarkkinoiden jäähtyminen kuitenkin näkyy jo asuntoluottokannan kasvuvauhdissa, joka vuoden toisella neljänneksellä laski noin 11 prosenttiin, kun vuosituhannen puolen välin huippuvuosina velkaantumisvauhti ylitti 16 %.

Yksityiset kulutusmenot kestävyysluokan mukaan

	Mrd. euroa		Määrän kasvu, %			
	2007	2005	2006	2007	2008e	2009e
Kestokulutustavarat	10,4	9,4	9,3	3,9	9,0	4,0
Puolikestävät kulutustavarat	8,0	5,2	7,5	7,0	3,0	3,0
Lyhytikäiset kulutustavarat	21,8	2,1	2,9	4,0	2,0	2,5
Palvelut	39,6	2,7	3,5	2,9	2,5	2,2
Yksityiset kulutusmenot	82,7	3,5	4,3	3,7	3,0	2,5

Lähde: Tilastokeskus, ennuste PTT

Yksityisen kulutuksen vuosittainen kasvu, %

	2003	2004	2005	2006	2007	2008e	2009e
	4,8	3,0	3,3	4,1	3,7	3,0	2,5

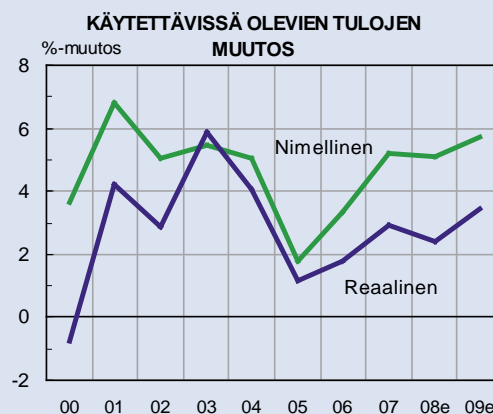
Kuluttajahintojen vuosittainen muutos, %

	2003	2004	2005	2006	2007	2008e	2009e
	0,9	0,2	0,9	1,6	2,5	4,2	2,7

Kuluttajien tunnelmat ratkaisevat talouden suunnan

Kuluttajien luottamusindikaattorin mukaan kuluttajien luottamus omaan talouteensa oli elokuussa alhaisin sitten 1990-luvun puolivälin. Ajankohtaa ei pidetä otollisena kestokulutukselle tai lainanotolle, mutta omaa rahatilannettaan ja säästämismahdollisuuksiaan kuluttajat pitivät erinomaisina. Maailmalta kantautuvista ikävistä talousuutisista huolimatta suomalaisten kuluttajien luottamus säilynee silti suhteellisen vakaana, jos työllisyys ei nopeasti heikkene ja inflaatio hidastuu odotetulla tavalla. Varallisuusarvojen, kuten pörssikurssien tai asuntojen hintojen lasku ei vaikuta merkittävästi suomalaisten kulutus päätöksiin, varsinkaan kun suomalaisilla kotitalouksilla ei ole suurta sijoitusvarallisuutta.

Yksityisen kulutuksen kasvun odotetaan loppuvuodesta 2008 lähtien kuitenkin hiukan hidastuvan suhdannetilanteen heikkenemisen myötä. Reaalitulojen kohtalaisen nopean kas-

vun vuoksi mitään äkkipysäystä ei kuitenkaan ole odotettavissa. Vuonna 2008 yksityisen kulutuksen kasvu yltää 3 prosenttiin ja vuonna 2009 se vaimenee 2,5 prosenttiin.

Kestokulutustavaroiden, mm. kodin viihde-elektroniikan ja sisustustarvikkeiden, sekä puolikestävien tavaroiden kuten vaatteiden kulutus on kasvanut tasaista viime vuosien vauhtia. Elektroniikan ja huonekalujen ja muiden sisustustarvikkeiden myyntiä on osaltaan vauhdittanut vilkas asuntokauppa, kun asunnonvaihdon yhteydessä on haluttu panostaa myös kodin kalustukseen. Jos asuntokauppa

odotetusti vaimenee, saattaa näiden tavaroiden myynti hidastua sekä loppuvuonna että ensi vuonna. Vuonna 2007 autokauppa hidastui kun kuluttajat odottivat ratkaisua autoverotuksesta. Alkuvuonna 2008 autokauppa otti vielä kiinni edellisvuonna hidastunutta myyntiä, mutta loppukesästä autokauppa jälleen hyytyi. Autokauppaa on hidastanut paitsi kuluttajien epävarmuuden kasvu, myös korkea polttoaineiden hinta, joka on siirtänyt kysyntää pahimmista bensasyöpöistä taloudellisempiin kulkupeleihin.

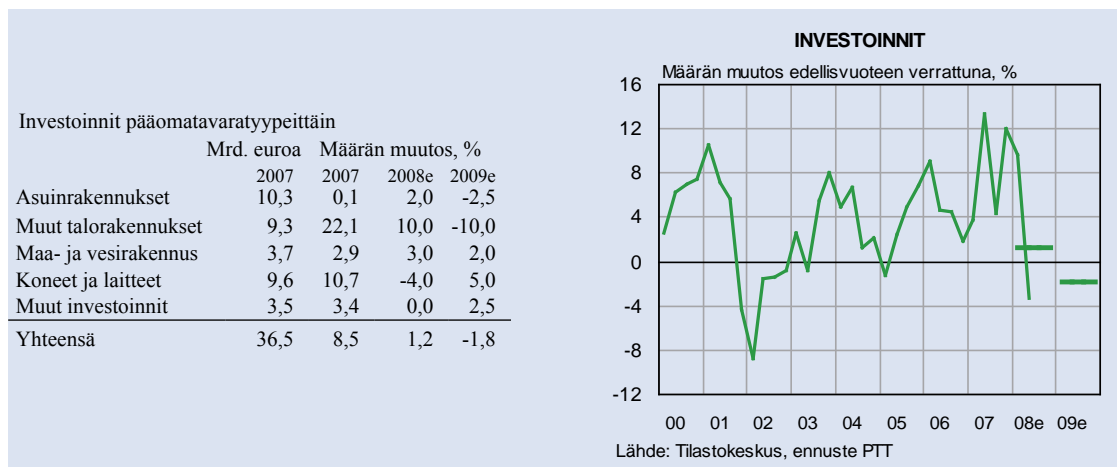
INVESTOINNIT JÄIHIN

Maailmantalouden nopean kasvun seurauksena yksityiset kone- ja laiteinvestoinnit ovat kasvaneet viime vuosina hyvää vauhtia. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat vielä tänäkin vuonna, mutta heikentyvät suhdannenäkymät kääntävät investointien määrän laskuun. Ilman viidennen ydinvoimalan reaktorin kone- ja laiteinvestointien lasku olisi merkittävää. Olkiluodon ydinvoimalan positiivinen vaikutus on suurimmillaan ennusteperiodin aikana, koska reaktorin asennus ajoittuu ensi vuodelle. Muut yksityiset kone- ja laiteinvestoinnit kuitenkin vähenevät selvästi. Kysynnän hiipussa ja koneiden käyttöasteiden laskiessa suurin osa teollisuuden investoinneista on ennemminkin kapasiteettia korvaavia kuin sitä lisääviä.

Kokonaisinvestoinnit kasvavat vielä tänä vuonna 1,2 prosenttia, mutta vähenevät ensi vuonna 1,8 prosenttia. Lasku on seurausta yksityisten investointien vähenemisestä erityisesti uudisrakentamisessa.

Rakentamisen rakenne muuttuu

Rakentaminen on kasvanut viime vuosina poikkeuksellisen paljon. Erityisen voimakkaasti on kasvanut toimitilarakentaminen, mutta myös asuntorakentaminen oli pitkään hyvin korkealla tasolla. Toimitilarakentaminen kasvaa vielä tänä vuonna, mutta uusien urakoiden vähäisyys ja meneillä olevien kohteiden valmistuminen tämän vuoden puolella vähentävät toimitilarakentamista selvästi ensi vuonna. Toimistorakentamisen volyyymi piene-

nee merkittävästi ja liikekiinteistöjenkin osalta suunta on alaspäin poikkeuksellisen korkealta vertailutasolta. Liikekiinteistöjen osalta pudotus ei kuitenkaan ole yhtä jyrkkä kuin toimistorakentamisessa.

Alhainen korkotaso ja voimakas maan siinä muuttoliike siivittivät asuntorakentamisen nousuun. Korkojen nousu sekä huomattavasti kohonnut asuntojen ja tonttimaan hintataso käänsivät lopulta asuntojen rakentamisen laskuun. Uudiskohteet vähenevät jo tänä vuonna ja hiljentymisen jatkuu entisestään vuonna 2009. Myönnetty rakennusluvat vähentyivät jo vuoden ensimmäisellä puoliskolla 16 prosenttia.

Rakentamisen painopiste muuttuu entistä enemmän korjausrakentamisen suuntaan. Korjausrakentamisen kysyntä määräytyy ennen kaikkea kiinteistöjen kunnan perusteella. Rahoituksen saatavuus ja hinta eivät muodosta taloyhtiöille ylipääsemätöntä estettä ennusteperiodilla, ja rakennuskannan kunnan heiketessä saneerausten määrä kasvaa. Korjausrakentamista vaivannut tarjontaongelma helpottaa suurtenkin rakennusyriyten suunnatessa mielenkiintonsa rakennusalan ainoaan kasvavaan markkinaan.

Kokonaisuudessaan talonrakentamisen volyymi vähenee ennusteperiodin aikana. Korkotaso pysyy kuitenkin maltillisella tasolla ja rahoitusolot Suomessa muutenkin vakaina verrattuna 90-luvun romahdukseen. Tämä yhdessä korjausrakentamisen kasvavan aktiivisuuden kanssa pelastavat rakennussektorin pahimmalta kurimukselta.

Maa- ja vesirakentamisessa julkisten investointien määrä kasvaa vielä tänä vuonna voimakkaasti tie- ja väylähankkeiden ansiosta, mutta ensi vuonna kasvu heikkenee. Vuosaaren satama ja eräät muut suuret investoinnit valmistuvat ja tällä hetkellä tiedossa olevat uudet hankkeet eivät täysimääräisesti korvaa valmistuvia hankkeita. Ensi vuoden mittaan aloitettaneen kuitenkin vielä uusia hankkeita, joita käynnistetään sekä kustannustason laskun että vapautuvan kapasiteetin seurauksena.

SUURET VERONALENNUKSET LEIKKAAVAT VALTION YLIJÄÄMÄÄ

Tulevat veronalennukset vuodelle 2009 ovat poikkeuksellisen suuria ja vähentävät valtion tuloja merkittävästi. Suurin alennus kohdistuu työtulojen verotukseen joihin tehdään noin 870 miljoonan euron varsinainen veronalennus ja tämän lisäksi kutakuinkin täysmääräinen ansiotason ja inflaation nousua vastaava tarkistus, joka on suuruudeltaan 500 miljoonaa euroa.

Työtuloverojen alennuksen lisäksi valtion verotuloja pienentävät eläketulojen veron alennus (200 milj. €), metsäverotuksen väliaikainen verohelpotus (105 milj. €) ja ruuan arvonlisäveron alennus (125 milj. €). Myös osa jo viime vuonna tehtyjen veronalennusten vaikutuksesta tulee vasta tänä vuonna täysimääräisesti näkyviin valtion verotulois-

sa. Perintö- ja autoveron alennus vähentävät verotuloja tänä vuonna toistasataa miljoonaa euroa. Yhteensä verotulot vähenevät veronalennusten seurauksena yli 2 miljardia euroa.

Valtiontalous säilyy ylijäämäisenä

Valtiontalous kestää kuitenkin suuret veronalennukset. Valtiontalous on ensi vuonna noin 1,3 miljardia euroa ylijäämäinen, mikä on noin 0,6 prosentti suhteessa bkt:seen. Ylijäämä kuitenkin pienenee varsin paljon, sillä vuoden 2008 ylijäämä on vielä noin 3,6 miljardia.

Valtion talouden hyvä tilanne on seurausta verotulojen voimakkaasta kasvusta viime vuosina. Hyvä työllisyyskehitys ja yritysten

suuret osingot kasvattivat tuloverotuloja viime vuonna noin 12 prosenttia. Tänä vuonna verotuloja ovat lisäksi kasvattaneet suuret palkankorotukset. Valtion verotulojen kasvu jatkuu edelleen vahvana vuonna 2008.

Ensi vuonna valtion verotulot sen sijaan siis pienenevät. Veronalennusten lisäksi verotuloja vähentää talouskasvun hidastuminen, kun työllisyyden lasku ja yritysten tulosten heikkeneminen hidastavat veropohjan kasvua. Verotulojen kasvu on myös suurin riski valtiontalouden tasapainolle. Ennakoitua heikompi talouskehitys näkyisi ensimmäisenä verotulojen arvioitua suurempana laskuna. Erityisesti yhteisö-, osinko- ja luovutusvoitoista saadut verotulot voivat laskea heikossa taloustilanteessa huomattavasti.

Valtion menojen kasvu nopeaa tänä vuonna

Valtion menot ovat lisääntyneet viime vuosina varsin maltillisena, mutta vuonna 2008 menojen kasvu on huomattavasti nopeampaa, noin 7 prosenttia. Menot kasvavat sekä suurten palkankorotusten että yleisen kustannustason nousun vuoksi. Kustannusten nousu vaikuttaa valtion omiin kulutusmenoihin ja kunnille maksettaviin valtionosuuksiin, joita korotetaan kustannusten nousua vastaavasti. Lisäksi valtionosuusjärjestelmässä muutetaan kustannustenjakoa niin, että valtion osuus kustannuksista kasvaa. Valtionosuusmenot kasvavatkin poikkeuksellisen paljon, noin miljardi euroa.

Valtiontalouden tasapaino ¹				
	2006	2007	2008e	2009e
	Miljardia euroa			
Tuloverot	13,5	15,1	15,9	15,2
Arvonlisä- ja muut verot	22,7	23,3	24,3	25,2
Muut tulot ²	4,6	7,5	8,1	8,0
Tulot yhteensä	42,7	46,0	48,9	48,4
Kulutusmenot	10,7	11,0	11,7	12,3
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yht.	25,6	26,1	28,2	29,4
Muut menot	5,0	5,0	5,4	5,4
Menot yhteensä	41,3	42,2	45,3	47,1
Nettoluotonanto (+) / -otto (-)	1,4	3,8	3,6	1,3

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan
2) Sis. pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kulumisen

Lähde: Tilastokeskus, ennuste PTT

Vuonna 2009 menojen kasvu on selvästi kuluva vuotta hitaampaa, noin 4 prosenttia. Menoja lisäävät edelleen korkeat palkankorotukset. Lisäksi kunnille kompensoidaan veronalennuksen vaikutus. Heikkenevän taloustilanteen ei odoteta kasvattavan valtion menoja merkittävästi, sillä työttömyys ei lisääntynyt ainakaan paljon ja toisaalta hintojen nousun hidastuminen lieventää kustannusten nousua.

Valtiontalous vahvana laskusuhdanteeseen

Valtiontalouden ylijäämäisyyden ja alhaisen valtionvelan ansiosta julkinen talous on hyvässä kunnossa kestävässä laskusuhdanteeseen. Vahva valtiontalouden tila mahdollistaa myös aktiivisen talouspolitiikan kansainvälisen taantuman vaikutusten pehmentämiseksi. Ensi vuoden veronalennukset ajoittuvatkin suhdannetilanteeseen nähden hyvin. Veronalennusten jälkeenkin valtiolle jää liikkumavaraa, jos talouden tilanne heikkenee ennustetusta. Sekä suhdanne- että kustannussyistä olisi myös hyvä tilaisuus aikaistaa jo päätettyjä investointihankkeita.

Veronalennukset ja kasvun hidastuminen pienentävät ensi vuonna valtiontalouden ylijäämää väistämättä, mikä luo huolta valtiontalouden kestävydestä väestön ikääntymisen kasvattaessa kustannuspaineita. Julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainosta pitää kuitenkin huolehtia PARAS-hankkeen kaltaisilla rakenteellisilla uudistuksilla, ei rajoittamalla suhdanneluonteista finanssipolitiikkaa lyhyellä aikavälillä. Eläkemenojen kasvu aiheuttaa Suomessa väijäämättä paineita eläkemaksuihin jo melko nopeasti. Hoivamenojen jyrkin kasvuvaihe on kauempana. Kokonaisverorasituksen pitämiseksi näissä oloissa kohtuullisena on edelleenkin tärkeää saada mahdollisimman paljon maksajia verolle eli korkea työllisyys.

Kuntatalous vielä tasapainossa verotulojen ja valtionosuuksien kasvaessa

Julkinen sektorin palkankorotuksista huolimatta kuntien taloudet näyttäisivät säilyneen keskimäärin tasapainossa. Palkankorotukset ovat tarkoittaneet menojen kasvun lisäksi myös verotulojen varsin nopeaa kasvua. Ve-

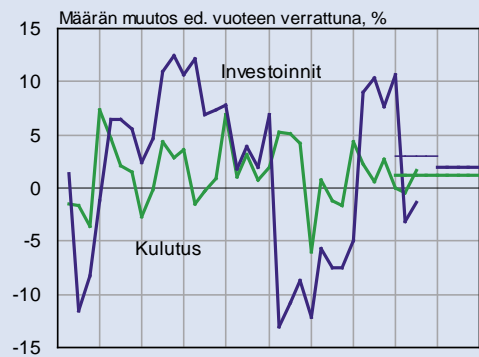
rotulojen lisäksi myös valtionosuudet kasvavat tänä vuonna merkittävästi, noin miljardilla eurolla. Kuntataloudet ovatkin tänä vuonna niukasta ylijäämäisiä.

Ensi vuoden veronalennukset eivät pienennä kuntien tuloja. Vaikka osa alennuksista tehdään kunnallisveroon, kompensoidaan niiden vaikutus kunnille täysimääräisesti. Sen sijaan verotulojen kasvua hidastaa talouskasvun hidastuminen. Erityisesti yhteisöverojen lasku on riski kunnille. Keskimäärin kuntatalouden odotetaan kuitenkin olevan kutakuinkin tasapainossa vuonna 2009.

Kuntien välillä on kuitenkin suuria eroja ja erot saattavat kärjistyä entisestään laskusuhdanteessa. Suurimman vaikutuksen kansainvälisellä laskusuhdanteella on vientiteollisuuden ja siten vaikutukset kohtelevat kuntia hyvin epätasaisesti sekä työllisyyden että yhteisöverotulojen kautta. Tehtaiden sulkemisille on hyvin suuri vaikutus niiden kotikuntien talouteen.

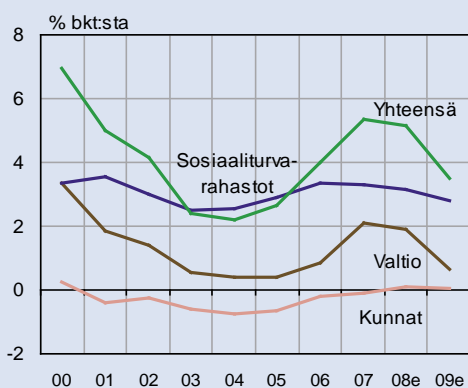
	2003	2004	2005	2006	2007	2008e	2009e
Vuosittainen kasvu, %							
Investoinnit	8,4	3,7	-11,1	-6,4	9,4	2,5	0,0
Kulutus	1,5	1,8	1,9	0,6	1,3	1,2	1,2
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto, % BKT:sta							
Valtio	0,5	0,4	0,4	0,9	2,1	1,9	0,7
Kunnat	-0,6	-0,8	-0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0
Sos. turva- rahasot	2,5	2,5	2,9	3,4	3,3	3,2	2,8
Yhtensä	2,4	2,2	2,7	4,0	5,3	5,2	3,5

JULKINEN KULUTUS JA JULKISET INVESTOINNIT

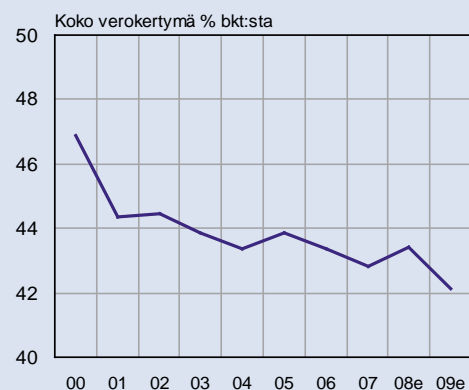
Lähde: Tilastokeskus, ennuste PTT

JULKISYHTEISÖJEN RAHOITUSJÄÄMÄ

Lähde: Tilastokeskus, ennuste PTT

KANSANTALOUDEEN VEROASTE

Lähde: Tilastokeskus, ennuste PTT

TYÖLLISYYDEN KASVU TAITTUU

Vuodesta 2004 jatkunut työllisyyden nopea kasvu taittuu talouskasvun hidastuessa. Tämän vuoden alkupuoliskolla työllisyys on kasvanut lähes viime vuosien tahtiin ja työllisten määrä on ollut noin 50 000 viimevuotista suurempi. Heinä- ja elokuussa työllisyys lisääntyi jo selvästi vähemmän ja maailmantalouden ongelmista johtuva viennin kasvun hidastuminen ja kuluttajien epävarmuuden lisääntyminen uhkaavat kääntää työllisten määrän laskuun.

Vuositasolla työllisten määrä on tänä vuonna vielä reilut 40 000 viimevuotista suurempi, vaikka työllisyys saattaakin vähentyä lievästi jo loppuvuonna. Lasku jatkunee myös vuoden 2009 puolella. Kotimarkkinoiden suhteellisen hyvältä kehityksestä johtuen työllisyys laskee kuitenkin melko vähän.

Työllisyys vähenee teollisuudessa

Työllisyys alenee erityisesti teollisuudessa, jossa työllisten määrä on hienoisesti laskenut jo alkuvuonna. Metalliteollisuutta lukuun ottamatta työllisyyskehitys on ollut heikkoa teollisuudessa jo pidemmän aikaa, ja pelkääntään työllisyyden kasvun pysähtyminen metalliteollisuudessa kääntää koko teollisuudessa työllisyyden selvään laskuun. Eniten työllisyys heikkenee monien ongelmien kanssa painivassa metsäteollisuudessa.

Vientiteollisuuden ongelmista ja rakennusinvestointien vähentymisestä huolimatta

ta kotimarkkinoilla on monia tekijöitä, jotka pitävät työmarkkinatilanteen kohtuullisen hyvänä. Hyvä tulokehitys ja suuret veronalennukset auttavat palvelualoja. Korjausrakentaminen ja liikennehankkeet taas työllistävät rakennusalalla. Rakentamisessa työllisyys onkin edelleen parantunut alkuvuonna, vaikka asuinrakentaminen kääntyi laskuun jo viime vuonna.

Eläkkeelle siirtymiset tekevät sopeutumisesta helpomman

Työllisyyden laskusta huolimatta työttömyys ei luultavasti lisääny, vaan työttömyysaste jää tämän vuoden tasolle 6,2 prosenttiin myös vuonna 2009. Työmarkkinoiden sopeutumisessa alentuvaan kysyntään auttaa työmarkkinoilta poistuvien kasvava joukko, kun laskusuhdanne osuu tällä kertaa samaan hetkeen jolloin suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen voimistuu.

Vuoden 2008 syksyllä ensimmäinen suuri sotien jälkeinen ikäluokka saavutti vanhuuseläkeiän 63 vuotta. Kun viime vuosina eläkeiän saavuttavat ikäluokat ovat olleet kooltaan reilut 40 000 henkeä, on vuonna 2009 63 vuotta täyttävän ikäluokan koko jo yli 80 000 henkeä.

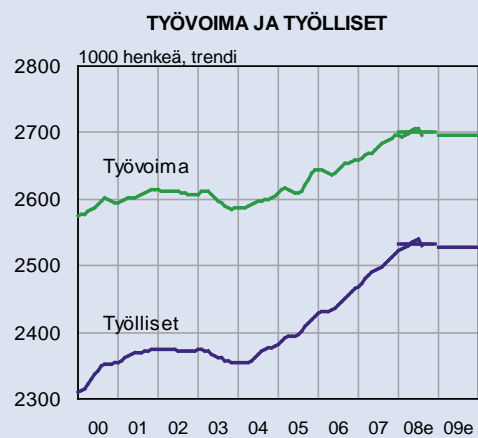
Eläkkeelle jäämisen lisääntymisen myötä työntekijöiden vähentämistarpeet voidaan yrityksissä hoitaa aikaisempaa helpommin

TYÖLLISYYS

	2006	2007	2008e	2009e
Työvoimaan osallistumisaste*	75,5	76,1	76,5	76,2
Työllisten määrän muutos, %	1,8	2,0	1,7	-0,3
Työllisyysaste*	68,9	69,9	70,7	70,3
Työttömyysaste,%	7,7	6,9	6,2	6,2

* 15-64 vuotiaista

Lähde Tilastokeskus, ennuste PTT

luonnollisen poistuman kautta. Myös työpaikan löytyminen helpottuu heikoissakin työmarkkinatilanteessa, kun markkinoilta poistujien määrä on suuri. Yritykset saattavat toisaalta myös kaihtaa työvoiman vähentämistä tällaisessa tilanteessa. Työvoiman määrän väheneminen tulevina vuosia aiheuttaa työnantajissa huolta tulevasta työvoiman riittävydestä, vaikka suhdanneluontoisesti työvoiman tarve laskeekin.

Työllisyys kasvanut lähes koko maassa

Vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla työpaikkojen määrä on koko maassa lisääntynyt yli 2 prosentilla. Työllisyys on lisääntynyt liki joka puolella maata. Manner-Suomen maakunnista suhteellisesti eniten uusia työpaikkoja on syntynyt Keski-Pohjanmaalle, Kanta-Hämeeseen, Kainuuseen ja Etelä-Karjalaan, kussakin kasvua yli 5 %.

Keski-Pohjanmaalla kasvun takana on ollut pääosin rakentaminen, Kanta-Hämeessä työpaikkoja on syntynyt erityisesti teollisuuteen ja yksityisiin palveluihin. Kainuun työllisyyttä on vetänyt ylöspäin eritoten rakentamisen ja liikenteen työllisyyden kasvu. Etelä-Karjalassa työllisyys on kasvanut rakentamisessa, kaupassa ja yksityisissä palveluissa. Kaikissa näissä maakunnissa työllisyyden kasvu on ollut voimakasta, osuus uusista työpaikoista

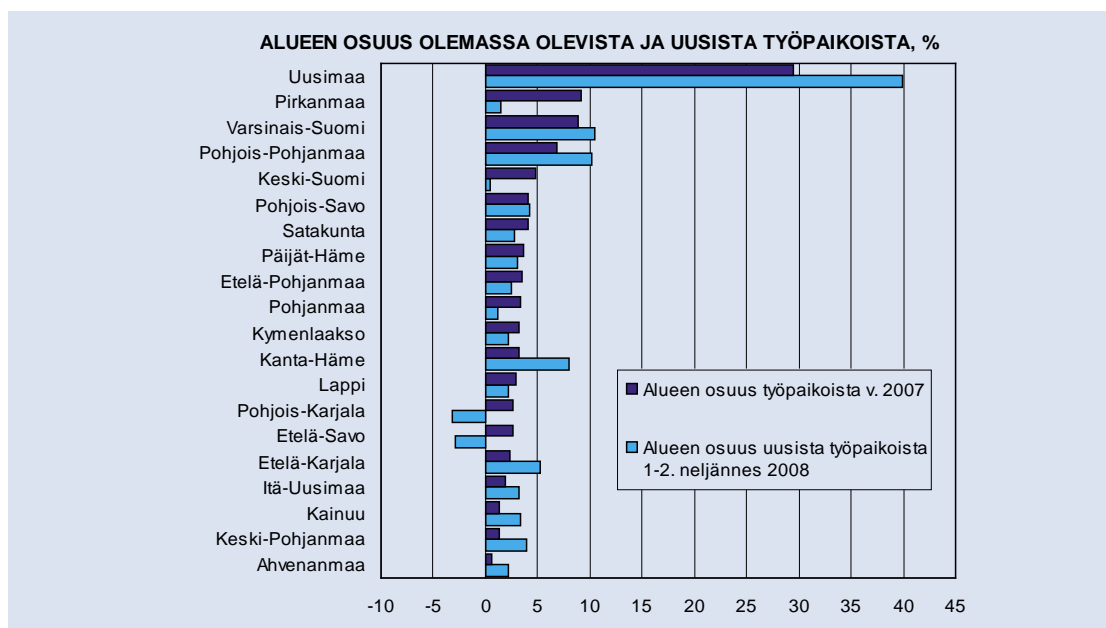
on suurempi kuin alueen osuus olemassa olevista työpaikoista. Voimakkaimman kasvun maakunnissa työllisten määrä on lisääntynyt erityisesti parhaassa työiässä olevien, 25-59-vuotiaiden, ikäryhmässä.

Yli kolmannes uusista työpaikoista syntynyt Uudellemaalle

Vaikka kasvua on ollut liki koko maassa, noin 40 % uusista työpaikoista on syntynyt Uudellemaalle ja näistäkin valtaosa pääkaupunkiseudulle. Alueen elinkeinorakenne on muuttumassa yhä palveluvaltaisemmaksi ja kuluvan vuoden alkupuoliskolla erityisesti yksityiset ja julkiset palvelut, kuljetus ja rakentaminen ovat lisänneet työvoimaansa. Myös Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan osuus uusista työpaikoista on alkuvuonna ollut noin 10 prosenttia. Sen sijaan Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa työllisyyden kasvu on ollut hyvin hidasta verrattuna niiden osuuteen olemassa olevista työpaikoista ja alkuvuoden työllisyyden lisäys onkin jäänyt lähes nollan tuntumaan.

Perlos varjostaa yhä Pohjois-Karjalaa

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla selvät poikkeukset yleisessä positiivisessa työllisyyskehityksessä ovat olleet Etelä-Savo ja Pohjois-

Karjala, joissa työllisten määrä on vähentynyt yli 2 prosentilla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Etelä-Savossa työllisyyttä on vetänyt alaspäin maa- ja metsätaloudessa työskentelevien määrän lasku sekä yksityiset ja julkiset palvelut. Pohjois-Karjalassa Perlos siirsi viime vuonna tuotantonsa pois Suomesta ja työpaikkansa menetti noin 1 000 henkilöä. Perloksen vaikutus näkyy yhä Pohjois-Karjalan kuluvaan vuoden työllisyysluvuissa. Siellä myös maa- ja metsätalouden, liikenteen ja yksityisten palvelujen työpaikat ovat alkuvuonna vähentyneet.

Paperi vie työpaikkoja Kainuusta – kaivostoiminta ja matkailu lieventävät iskua

Perinteisesti Kainuu on ollut eräs hitaimman kasvun maakunnista, mutta kuluvaan vuoden alussa alueen työllisyys on lisääntynyt ja työttömyys on alentunut vauhdilla. Suuri merkitys suotuisalle kehitykselle on ollut Talviväärän kaivoksen rakentamisvaiheella, jonka välittömät ja välilliset vaikutukset ovat selvästi piristäneet alueen elinkeinoelämää. Kaivoshanke näkyy välillisesti esimerkiksi kaupan ja palveluiden työllisyydessä. Kaivoshankkeen positiiviset työllisyysvaikutukset ulottuvat laajemminkin läheisiin maakuntiin. Myös matkailuinvestoinneilla on suotuisa vaikutus Kainuun työllisyyteen.

Kainuun loppuvuoden näkymiä synkentää metsäteollisuuden rakennemuutokseen liittyvä Kajaanin paperitehtaan sulkeminen, jonka myötä alueelta häviää yli 500 työpaikkaa. Tehtaan sulkeminen on iso menetys maakunnalle, mutta positiivista kuitenkin on, että kaivostoiminnan ja matkailuinvestointien työllisyyden hyvä kehitys lieventävät iskun lujutta. Lisäksi metsäteollisuudessa uusia mahdollisia tuotantosuuntia on suunnitteilla (esim. puupelletit, bioöljy Kajaanissa).

Pohjois-Karjala ottanut Kainuun paikan korkeimman työttömyyden alueena

Suomen alueiden välillä on suuria eroja työvoimaan osallistumisessa, työvoiman kysynnässä, työttömyyden laajuudessa ja työttömyysjaksojen kestossa. Suotuisan työllisyyskehityksen siivittämänä työttömyys on vuoden 2008 alkupuoliskolla vähentynyt lähes kaikkialla.

Alkuvuonna työttömien määrä on laskeutunut suhteellisesti eniten Etelä-Karjalassa ja Kainuussa, yli kolmanneksella molemmissa. Samoilla alueilla myös työttömyysaste on alentunut eniten, yli 4 prosenttiyksiköllä. Työttömyysasteen alenemisen myötä Kainuu on luovuttanut pitkään pitämänsä ykköspaikan korkeimman työttömyyden alueena Pohjois-Karjalalle. Pohjois-Karjalassa työttömyysaste on alkuvuonna ollut liki 13 prosenttia. Hyvästä kehityksestä huolimatta myös Kainuussa ja Lapissa edelleen useampi kuin joka kymmenes työvoimaan kuuluvista on vailla työtä. Alhaisimman työttömyyden alueella, Itä-Uudellamaalla, työttömyysaste on alkuvuonna ollut vain 3 prosenttia, eli alueella vallitsee käytännössä täystyöllisyys.

Muusta maasta poiketen työttömien määrä on vuoden ensimmäisellä puoliskolla lisääntynyt Kymenlaaksossa ja Pirkanmaalla. Molemmassa työttömyysaste on noussut lähes prosenttiyksiköllä. Kymenlaakson työttömyydessä heijastuu erityisesti metsäteollisuuden työpaikkojen väheneminen. Alkuvuonna työttömyyden kehitys on ollut heikkoa myös Pohjanmaalla ja Satakunnassa, joissa työttömien määrä ja työttömyysaste ovat pysyneet lähes ennallaan.

Joka kymmenes työtön lähestymässä eläkeikää

Koko maassa yli 45-vuotiaita työttömiä on yli 55 000 henkeä. Yksin 55-vuotta täyttäneitä työttömiä on noin 24 000 henkeä, eli useampi kuin joka kymmenes työtön lähestyy eläkeikää.

Korkeimman työttömyyden alueilla Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa ikääntyvien osuus työttömistä on selvästi keskimääräistä suurempi. Kuluvaan vuonna Kainuun työttömyys on sulanut lähinnä nuoremasta päästä, ja samalla yli 45-vuotiaiden osuus työttömistä on noussut yli puoleen. Joka viides alueen työttömistä on täyttänyt 55 vuotta. Tilanne on sama Pohjois-Karjalassa. Ikääntyviä työttömiä on paljon myös joillakin matalamman työttömyyden alueilla, erityisesti Itä-Uudellamaalla ja Kanta-Hämeessä ikääntyvien osuus työttömistä on suuri.

Lähi vuosina työttömyys alenee, kun ikääntyneet työttömät pääsevät eläkkeelle, eikä nuoremasta päästä työttömyyteen virtaa yhtä paljoa ihmisiä. Esimerkiksi kuluvaan vuonna Uudellamaalla työttömyyden alene-

minen on aiheutunut lähes kokonaan ikään-tyneiden työttömien vähenemisen vuoksi.

Metsäteollisuuden rakennemuutos ravistelee Kaakkois-Suomea

Kymenlaaksossa teollisuudella, erityisesti metsäteollisuudella, on suuri merkitys ja tämän vuoksi paperiteollisuuden työpaikka-kehitys heijastuu maakunnan työllisyyteen hyvin voimakkaasti. Metsäteollisuuden rakennemuutos on vienyt parin vuoden aikana yli tuhat työpaikkaa Kymenlaaksosta. Kuluva vuonna työpaikkojen menetys jatkuu, alueelta häviää useita satoja työpaikkoja paperitehtaan sulkemisen, kapasiteettileikkausten ja tuotantorajoitusten vuoksi. Paperiteollisuuden tuotannon supistuminen vaikuttaa myös muihin toimintoihin, erityisesti kuljetukseen ja varastointiin.

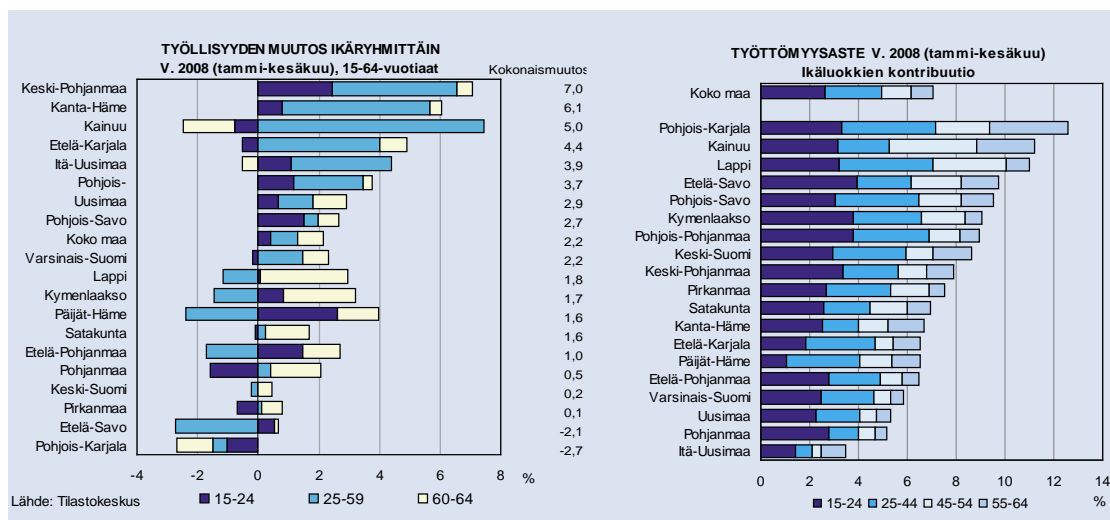
Rakennemuutokseen liittyviä uudelleenjärjestelyjä on luvassa lisää tulevaisuudessa ja ne koskevat useita satoja suomalaisia. Kapasiteetin vähennykset ja tuotannonrajoitukset näkyvät erityisesti Etelä-Karjalassa, mutta myös muualla Itä-Suomessa. Osa supistuksista toteutuu jo kuluva vuonna, osa vasta lähivuosina. Paperiteollisuuden leikkaukset heikentävät kuluva vuonna työllisyyskehitystä myös Etelä-Pirkanmaalla, josta sellutehtaan sulkemisen myötä lähtee noin 150 työpaikkaa.

Huolimatta paperiteollisuuden suurista irtisanomista Kaakkois-Suomi on edelleen maailman johtavia metsäteollisuuden keskittymiä, mitä tukee teollisuuden tutkimuslaitosten sijoittuminen alueelle. Samaan aikaan kun tuotantoa supistetaan, metsäteollisuus myös investoi ja uudistaa kapasiteettiaan alueella.

Matkailu ja kaivostoiminta piristävät Lappia ja Itä-Suomea

Itä-Lapista Kemijärveltä lähti kuluva vuoden keväällä paperiteollisuuden myötä parisataa työpaikkaa. Pienelle paikkakunnalle tämä on suuri menetys. Elokuussa 2008 työpaikkansa menettäneistä noin joka kolmas oli edelleen työttömänä. Osa tästä joukosta tosin odottaa eläkkeelle pääsyä, eikä näin ollen käytännössä ole työmarkkinoiden käytettävissä. Työllisyyden kannalta positiivista on, että Kemijärven sellutehtaan tiloissa on käynnistymässä uutta teollisuustuotantoa, vaikkakin kunnolla vauhtiin uusi toiminta pääsee vasta vuoden 2009 aikana. Myös uutta kaivostoimintaa suunnitellaan alueelle.

Koko Lapin työllisyyskehitystä paperiteollisuus ei ole juurikaan heiluttanut, sillä erityisesti matkailu ja kaivostoiminta ja niihin liittyvät investoinnit pitävät työllisyyden kasvua yllä. Alueella on meneillään useita kaivoshankkeita, esimerkiksi Suurikuusikon kaivos aloittaa toimintansa tänä syksynä ja Kevitsan

kaivoksen valmistelutyöt ovat pitkällä. Myös itäisessä Suomessa on suunnitteilla useita kaivoshankkeita. Toteutuessaan ne piristävät näiden alueiden elinkeinoelämää ja vaikuttavat suotuisasti työllisyyteen.

Työllisyysaste nousee tasaisen varmasti, mutta alueelliset erot pysyttelevät suurina

Vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla koko maan työllisyysaste on kohonnut noin prosenttiyksikön verran ja 15-64-vuotiaiden työllisyysaste on nyt hieman yli 70 prosenttia. Tämä on vielä selvästi alle tavoitellun 75 prosentin ja myös alhaisempi kuin ennen 1990-luvun alun lamaa.

Työllisyysaste vaihtelee alueittain. Alle puolessa maakunnista päästään yli koko maan keskiarvon. Manner-Suomen maakunnista korkein työllisyysaste on Itä-Uudellamaalla ja Uudellamaalla, joissa ollaan jo tavoitteena olevan 75 prosentin rajapyykin yläpuolella. Pohjanmaallakin työllisyysaste hipoo tätä lukua. Toisessa ääripäässä ovat itäisen Suomen maakunnat ja Lappi, joissa työllisyysaste on edelleen 60 prosentin tietämillä. Toisin sanottuna näillä alueilla vain kolme viidestä työiässä olevasta työskentelee.

Eläkeikää lähestyvien työllisyys kasvaa vauhdilla

Koko maassa nopeimmin työhön osallistuminen ja työllisyys on noussut eläkeikää lähestyvillä. Vuoden alkupuoliskolla yli puolet koko maan työn tarjonnan lisäyksestä on tapahtunut 60-64-vuotiaiden ikäluokassa. Tämän ikäisten työllisten määrä on lisääntynyt yli 20 000 hengellä, mikä on noin 40 prosenttia koko työllisyyden kasvusta.

Joissakin maakunnissa liki koko työllisyyden kasvu on tullut eläkeikää lähestyvistä. Esimerkiksi Lapissa käytännössä koko työllisten määrän lisäys on tullut 60-64-vuotiaista ja myös Satakunnassa ja Kymenlaaksossa työllisyyden kasvu on painottunut tähän ikäluokkaan. Osin ilmiö heijastaa sitä, että huomattava osa työvoimasta lähestyy eläkeikää, mutta työllisyyden hyvä kehitys lienee houkuttellut myös työvoiman ulkopuolella olleita työelämään.

Ikääntyvien työmarkkinoille osallistumisessa alueelliset erot ovat kuitenkin edelleen suuria. Esimerkiksi Itä-Uudellamaalla, Pohjanmaalla ja Uudellamaalla vähintään puolet 60-64-vuotiaista on työssä. Toisessa ääripäässä on Kainuu, jossa harvempi kuin joka neljäs tämän ikäisistä on työelämässä. Myös muualla itäisessä Suomessa jäädytään alle kolmanneksen.

	Työvoimaan osallistumisaste				Työllisyysaste				Työttömyysaste	
	15-64-vuotiaat		60-64-vuotiaat		15-64-vuotiaat		60-64-vuotiaat		15-64-vuotiaat	
	muutos	muutos	muutos	muutos	muutos	muutos	muutos	muutos	muutos	
	2008	2008/2007	2008	2008/2007	2008	2008/2007	2008	2008/2007	2008	2008/2007
Koko maa	75,8	0,6	42,3	1,7	70,5	1,0	41,0	2,0	7,1	-0,7
Uusimaa	80,2	0,6	51,5	3,4	75,9	1,1	50,1	4,4	5,3	-0,7
Itä-Uusimaa	80,5	1,6	58,0	-2,2	78,0	1,8	56,3	-2,2	3,1	-0,4
Varsinais-Suomi	77,6	0,2	45,7	3,8	73,2	1,2	44,6	3,7	5,8	-1,3
Satakunta	75,7	1,3	46,0	5,1	70,5	1,3	45,2	6,9	7,0	0,0
Kanta-Häme	76,8	2,8	40,2	-1,2	71,7	3,3	38,1	-2,4	6,7	-1,0
Pirkanmaa	75,3	-0,1	34,0	-1,3	69,6	-0,7	33,8	-0,5	7,6	0,9
Päijät-Häme	73,1	-0,5	37,6	-1,1	68,2	0,6	36,2	-1,4	6,6	-1,6
Kymenlaakso	73,1	2,1	40,2	9,3	66,5	1,2	39,9	9,7	8,9	0,9
Etelä-Karjala	71,6	-0,1	34,6	4,6	67,0	3,0	33,0	2,9	6,5	-4,2
Etelä-Savo	71,2	-0,9	34,6	-0,6	64,3	-0,7	33,3	-0,1	9,7	-0,1
Pohjois-Savo	71,0	1,6	29,7	4,1	64,2	1,8	29,4	4,1	9,6	-0,3
Pohjois-Karjala	67,6	-2,6	32,1	-5,9	59,1	-1,6	29,0	-6,0	12,6	-1,1
Keski-Suomi	70,9	-1,1	33,0	-1,6	64,8	-0,2	30,3	-2,2	8,6	-1,0
Etelä-Pohjanmaa	74,5	0,1	42,2	0,1	69,6	0,4	41,1	1,7	6,5	-0,9
Pohjanmaa	78,5	0,1	57,9	5,2	74,4	0,0	57,1	4,9	5,2	0,1
Keski-Pohjanmaa	78,0	4,2	45,5	-2,8	71,8	4,7	45,5	-2,8	7,9	-1,1
Pohjois-Pohjanmaa	74,9	1,5	37,4	-2,7	68,3	2,0	35,8	-3,3	8,9	-0,7
Kainuu	70,3	-0,4	24,5	-9,5	62,4	3,2	22,5	-9,5	11,2	-5,1
Lappi	68,8	0,9	36,7	9,6	61,2	1,1	35,0	8,7	11,1	-0,4

Luvut perustuvat tammi-kesäkuun tietoihin

MAAN SISÄISESSÄ MUUTTOLIIKKEESSÄ EI SUURIA MUUTOKSIA

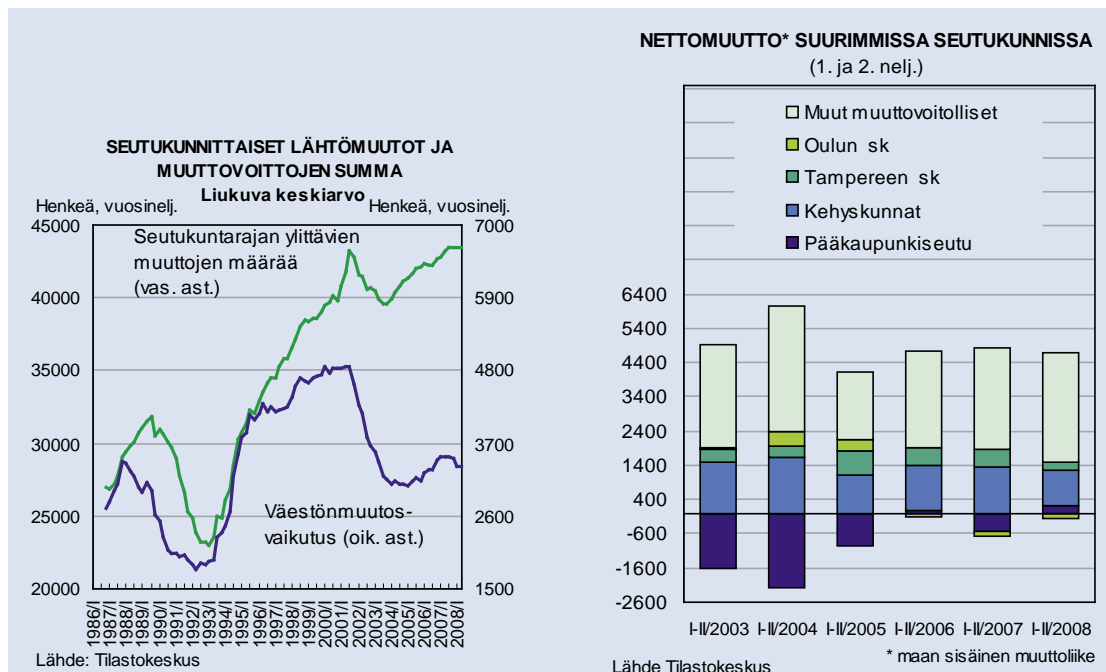
Vuonna 2007 asuinkuntaa vaihtoi 293 000 henkeä. Kuluvan vuoden alkupuolella kuntien välinen muuttoliike on pysytellyt suurin piirtein samalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Myös seutukuntien välinen muutto on säilynyt liki entisellään. Vuoden alussa seutukunnan rajan on muuttomatallaan ylittänyt noin 60 prosenttia muuttajista. Seutukuntaa vaihtavien osuus kaikista muuttoista on säilynyt melko vakaana jo pitkään.

Maassamuuton alueellisessa kuvassa ei juurikaan ole tapahtunut muutoksia. Vuonna 2007 muuttovoittoa sai 26 seutukuntaa. Muuttovoitolliset seudut vetivät muilta alueilta yhteensä vajaat 10 000 henkeä. Määrä on säilynyt tällä tasolla jo muutaman vuoden ajan. Kuluvan vuoden alkupuolella tilanne näyttää pysyneen melko samanlaisena kuin aikaisemminkin, vaikkakin väestönmuutosvaikutus on hivenen laskenut.

Oleellisia rakenteellisia muutoksia muuttoliikkeeseen ei ole odotettavissa myöskään ennustejaksolla, vaikkakin työllisyyskehityksen heikkeneminen ja asuntomarkkinoiden hiipuminen heijastunee muuttojen määrän hienoisena laskuna.

Helsingin seutukunnan muuttovoitto lisääntynyt alkuvuonna

Alkuvuonna Helsingin seutukunnan muuttovoitto on lisääntynyt viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Syynä on lähinnä pääkaupunkiseudun muuttotaseen kääntymisen negatiivisesta lievästi positiiviseksi. Pääkaupunkiseudun muuttotaseen kehitykseen on vaikuttanut erityisesti Helsingin kaupungin muuttotappion muuttuminen muuttovoitoksi. Suurin osa Helsingin seutukuntaan muuttavista suuntaa kuitenkin edelleen pääkaupunkiseutua ympäröiviin kehyskuntiin, vaikkakin

niiden muuttovoitto on alkuvuonna ollut hivener edellisen vuoden alkua pienempää.

Vuoden 2008 alkupuoliskolla Tampereen seutukunta on edellisen vuoden tapaan vetänyt muuttajia, tosin muuttovoitto on ollut vain noin puolet edellisen vuoden vastaavasta. Muiden suurten seutukuntien tilanteesta ei ole tapahtunut kovin olennaisia muutoksia, alkuvuonna Oulun seutukunta samoin kuin Turku ja Jyväskyläkin ovat menettäneet asukkaitaan. Alkuvuoden lukujen perusteella ei kuitenkaan voi vetää johtopäätöksiä koko vuoden tilanteesta, sillä suurimpien seutukuntien vuotuisen muuttotaseen kehittymiseen vaikuttaa huomattavasti syksyllä tapahtuva opiskelijoiden muutto.

Eteläisen Suomen maakunnat vetävät edelleen muuttajia

Muuttoliikkeen suunta on pysynyt melko samanlaisena jo useita vuosia. Manner-Suomen maakunnista Uusimaa, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme ja Pirkanmaa ovat tyypillisesti saaneet muuttovoittoa muilta alueilta. Esimerkiksi vuonna 2007 määrällisesti eniten muuttajia houkuttelivat Uusimaa ja Pirkanmaa. Väestöön suhteutettuna suurinta muuttovoittoa oli kuitenkin Itä-Uudellamaalla ja Kanta-Hämeessä.

Vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla samat maakunnat ovat edelleen muuttovoittolisten kärjessä. Kärkiviisikkoon on nousut myös Päijät-Häme, joka näyttää vuosi vuodelta vahvistavan asemiaan. Pirkanmaan muuttovoitto sen sijaan on alkuvuonna ollut selvästi viime vuoden vastaavaa ajankohtaa pienempää. Osin taustalla lienee maakunnan aikaisempaa heikommin kehittynyt työllisyys; uusia työpaikkoja on syntynyt vain vähän. Myös aikaisemmin muuttovoittoa saaneen Varsinais-Suomen muuttotase laski viime vuonna nollan tuntumaan ja näyttää edelleen pysyttelevän siellä. Keski- ja Etelä-Pohjanmaallakin alkuvuoden nettomuutto on edellisen vuoden tapaan ollut lähellä nollaa.

Itäinen Suomi ja Lappi menettävät asukkaitaan

Vuonna 2007 asukasmäärä pienentyi muuttoliikkeen vuoksi suhteellisesti eniten Kainuussa, Etelä-Savossa, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla Lappi ja Pohjois-Karjala ovat edelleen pysytelleet

muuttotappiollisimpien maakuntien kärkipäässä, mutta niiden joukkoon ovat liittyneet Pohjanmaa ja Pohjois-Savo. Pohjois-Savossa ja Pohjanmaalla väestön väheneminen onkin selvästi voimistunut verrattuna viime vuoden alkupuoleen. Sen sijaan Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa ja Kainuussa muuttoliikkeen aiheuttama väestön väheneminen on vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla ollut hitaampaa kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana.

Väestö kasvaa vain puolessa maakunnista

Maan sisäisen muuttoliikkeen ohella alueiden väestönkasvuun vaikuttavat myös luonnollinen väestönkasvu eli syntyneiden ja kuolleiden erotus sekä maahanmuutto. Kokonaisuutena väestö kasvaa vain puolessa maamme maakunnista. Voimakkainta väestönkasvu on eteläisessä Suomessa, erityisesti Uudellamaalla, Itä-Uudellamaalla, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä. Pohjoisessa Suomessa valopilkkuna on Pohjois-Pohjanmaa, jonka asukasluku kasvaa tasaisen varmasti. Nopeimmin väestöään puolestaan menettävät itäisen Suomen maakunnat ja Lappi. Tämä suuntaus on jatkunut jo pitkään.

Alueiden ikärakenteissa on suuria eroja

Pitkään jatkuneen muuttoliikkeen seurauksena alueiden väestörakenteisiin on tullut suuria eroja. Eteläisen Suomen kasvumaakunnissa nuorten osuus väestöstä on keskimääräistä suurempi ja perinteisen muuttotappion alueilla itäisessä Suomessa väestö on vanhempaa. Esimerkiksi vanhimman väestörakenteen alueella Etelä-Savossa useampi kuin joka viides asukas on täyttänyt 65 vuotta, kun taas esimerkiksi Uudellamaalla vastaava luku on vain reilu puolet tästä.

Asukkaiden ikä- ja sukupuolirakenne yhdessä hedelmällisyyden ja kuolleisuuden kanssa on keskeinen luonnollisen väestönkasvun määrääjä ja ikärakenteiden erot näkyvätkin alueiden luonnollisessa väestönkasvussa. Etelä-Savossa väestön luontainen väheneminen on koko maan nopeinta, yli puolet alueen vuotuisesta väestökadosta syntyy luontaisen väestön vähenemisen kautta. Myös muissa itäisen Suomen maakunnissa luontainen

väestönkasvu on negatiivista. Sen sijaan esimerkiksi Uudellamaalla luonnollinen väestönkasvu kasvattaa asukasmäärää jatkuvasti. Myös hedelmällisyydessä ja kuolleisuudessa alueelliset erot ovat huomattavat. Korkeinta hedelmällisyys on maan länsirannikolla. Eriytisesti Pohjois-Pohjanmaalla syntyy paljon lapsia ja alueen asukasmäärä kasvaakin lähes yksinomaan luonnollisen väestönkasvun ansiosta.

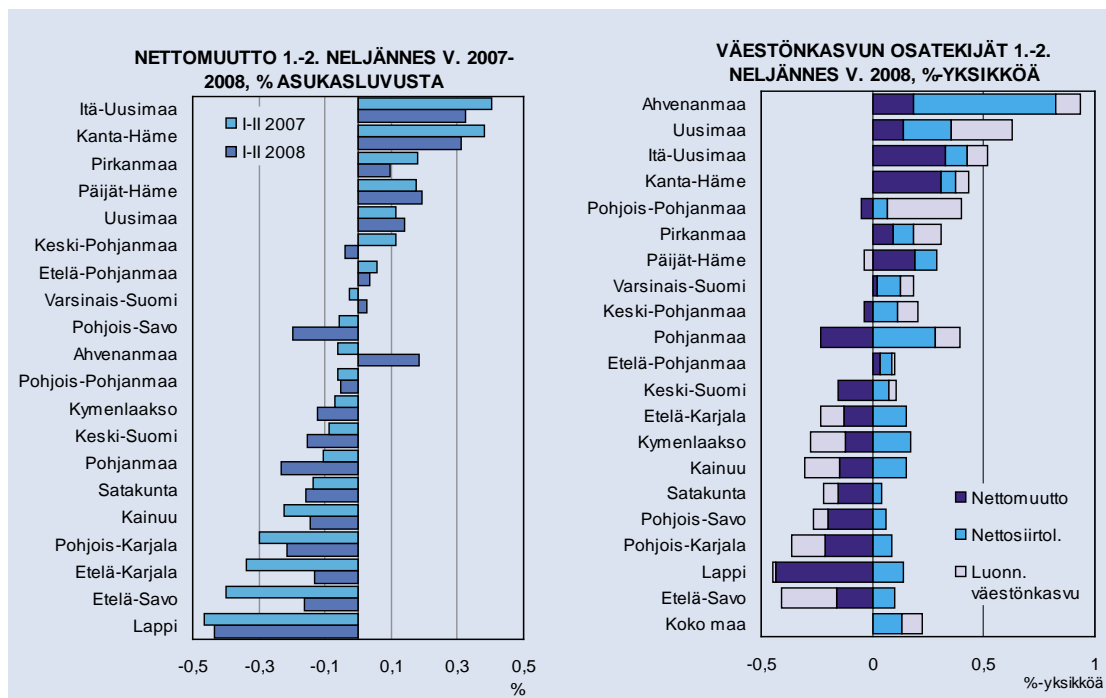
Maahanmuutto kasvaa jatkuvasti

Kolmas väestönkasvun komponentti on maahan- ja maastamuuttajien erotus eli nettosiirtolaisuus. Koko maan tasolla sen merkitys on lisääntynyt jatkuvasti ja nykyisin jo yli puolet koko maan vuotuisesta väestönkasvusta syntyy nettosiirtolaisuuden kautta. Vuonna 2007 Suomeen muutti yli 13 000 henkeä enemmän kuin täältä pois. Kuluva vuoden alkupuolella nettomaahanmuutto on edelleen lisääntynyt. Venäläiset, virolaiset ja ruotsalaiset ovat jo useita vuosia olleet kolme suurinta maahanmuuttajaryhmää.

Länsirannikko vetää ruotsinkielisiä, itärajan tuntuma venäjänkielisiä

Kaikki maakunnat saavat muuttovoittoa maahanmuutosta, mutta muuttajien määrä ja merkitys vaihtelevat paljon alueittain. Huomattava osa maahanmuuttajista suuntaa Uudellemaalle. Nettosiirtolaisuuden maamme tuomasta väestöstä noin 40 prosenttia jää maakunnan alueelle ja näistäkin suuri osa pääkaupunkiseudulle. Osuus on pysynyt melko vakaana jo useita vuosia.

Suhteessa väestöön eniten maahanmuuton muuttovoittoa saa kuitenkin länsirannikolla sijaitseva Pohjanmaa, jossa maahanmuuton väestöä kasvattava vaikutus riittää kumoamaan maan sisäisen muuttoliikkeen aiheuttaman väestön vähenemisen. Myös itärajan tuntumassa sijaitsevilla maakunnilla, kuten Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa ja Kainuussa, maahanmuutto lieventää selvästi väestön vähenemistä. Läntiseen Suomeen muutetaan pääosin maamme länsipuolisista maista, kuten Ruotsista, kun taas itäinen Suomi vetää maahanmuuttajia erityisesti Venäjältä ja entisistä Neuvostoliiton maista.

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT

Pellervo Ekonomiska Forskningsinstitut
Pellervo Economic Research Institute

PTT:n henkilökunta 1.10.2008

Pasi Holm, toimitusjohtaja, VTT
Sanni Vartiainen, johdon assistentti, tradenomi HSO
Anneli Hopponen, tutkimusassistentti
Jouni Karlsson, ATK-asiantuntija (osa-aik.)

Kansantalouden tutkimusryhmä

Raija Volk, tutkimusjohtaja, KTT
Janne Huovari, ekonomisti, YM
Kalle Laaksonen, ekonomisti, FM
Markus Lahtinen, ekonomisti, KTT
Petri Mäki-Fränki, ekonomisti, KTT
Satu Nivalainen, ekonomisti, KTL

Maa- ja elintarviketalouden tutkimusryhmä

Perttu Pyykkönen, tutkimusjohtaja, MMT
Kyösti Arovuori, maatalousekonomisti, MML
Hanna-Maija Karikallio, ekonomisti, VTL
Terhi Latvala, maatalousekonomisti, MMM
Tapani Yrjölä, maatalousekonomisti, MMM

Metsä- ja puutalouden tutkimusryhmä

Paula Horne, tutkimusjohtaja, M.Sc.
Ville Haltia, metsäekonomisti, MMM, KTM
Matleena Kniivilä, metsäekonomisti, MMT
Anna-Kaisa Rämö, metsäekonomisti, MMM
Tapio Tilli, metsäekonomisti, MML

JULKAISUJA

PTT-katsaus, suhdannekuva

PTT-katsaus ilmestyy neljä kertaa vuodessa sisältäen kaksi artikkelinumeroa ja kaksi Suhdannekuva-numeroa. Artikkelinumeroiden kirjoittajat ovat sekä laitoksen henkilökuntaa, että ulkopuolisia asiantuntijoita.

Suhdannekuvanumero ilmestyy keväisin ja syksyisin sisältäen laitoksen arvion taloudellisesta tilanteesta, kehitysnäkymistä ja talouspolitiikasta. Suhdannekuva sisältää yleiskatsauksen kansainväliseen ja kotimaiseen talouskehitykseen. Suomen taloutta tarkastellaan koko kansantalouden tason lisäksi myös eri alueiden näkökulmasta. Perusteellisemmin käsitellään maa- ja elintarviketalouden sekä metsäsektorin tilannetta ja kehitysnäkymiä. Esitystapa perustuu suureksi osaksi kuvioihin, joiden avulla taloudellisesta kehityksestä pyritään hahmottamaan mahdollisimman havainnollinen kokonaisnäkemys.

Hinta 35 euroa/vuosikerta

Julkaisuja-sarja

Laitoksessa tehtävien tutkimusprojektien tulokset raportoidaan kahdessa julkaisusarjassa. Laajemmat ja perusteellisemmat tutkimukset julkaistaan Julkaisuja-sarjassa. Uusimmat julkaisut luettavissa PTT:n kotisivulta veloitusetta.

Painettu julkaisu 20 euroa/kpl.

Raportteja-sarja

Pääosa laitoksen tutkimustuloksista esitetään tässä sarjassa. Uusimmat raportit luettavissa PTT:n kotisivulta veloitusetta.

Painettu raportti 20 euroa/kpl.

Työpapereita-sarja

Pienemmät ja alustavat tutkimuselosteet. Tuoreimmat työpaperit luettavissa myös PTT:n kotisivulla veloitusetta. Painettu työpaperi 15 euroa/kpl.

Tilaukset ja lisätietoja

Julkaisut löytyvät verkkosivuiltamme osoitteesta: <http://www.ptt.fi>: julkaisut. Luettelo uusimmista tutkimuselosteistamme julkaistaan säännöllisesti myös PTT-katsauksessa ja tutkimuselosteiden yhteydessä.

Kaikkia edellä mainittuja julkaisuja on tilattavissa PTT:sta: Eerikinkatu 28 A, 00180 Helsinki,
puh. (09) 348 8844, fax. (09) 3488 8500,
sähköposti: econ.res@ptt.fi.

PELLERVON TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN JULKAISUJA, PUBLIKATIONER, PUBLICATIONS

19. Perttu Pyykkönen. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland
18. Vesa Silaskivi. 2004. Tutkimus kilpailuoikeuden ja maatalouden sääntelyn yhteensovittamisesta.
17. Aki Kangasharju. 1998. Regional Economic Differences in Finland: Variations in Income Growth and Firm Formation
16. Pertti Kukkonen. 1997. Rahapolitiikka ja Suomen kriisi

PELLERVON TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN RAPORTTEJA , FORSKNINGSRAPPORTER, REPORTS

207. The effects of a revision of the emission trading directive for the period starting in 2013 on the European pulp and paper industry 2008
206. Pasi Holm - Raija Volk - Satu Nivalainen. 2008. Työvoiman alueellisen liikkuvuuden kannustavuus. Verkkojulkaisu: www.ptt.fi. Julkaisussa: Työvoiman alueellisen liikkuvuuden esteet ja kannustimet., Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2008
205. Terhi Latvala - Esa Aro-Heinilä - Ritva Toivonen- Erno Järvinen. 2007. Bioenergian tuotanto ja markkinat vuonna 2007 sekä kehitysnäkymät vuoteen 2015
204. Anna-Kaisa Rämö - Tapio Tilli. 2007. Metsänomistajien käsitykset metsien yhteisomistuksesta: Metsänomistajakysely
203. Anna-Kaisa Rämö - Ritva Toivonen. 2007. Metsä- ja puukauppa-palveluiden laatu ja sen ulottuvuudet metsänomistajien näkökulmasta

PELLERVON TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TYÖPAPEREITA, DISKUSSIONSUNDERLAG, WORKING PAPERS

110. Niko Suhonen - Marjo Maidell - Anna-Kaisa Rämö - Erno Järvinen - Terhi Latvala. 2008. Tulevaisuuden kehityslinjat bioenergiamarkkinoilla EU:ssa ja Suomessa: Asiantuntijanäkemykset
109. Liisa Kähkönen. 2008. Kuntien prosessit ja kokemukset vanhusten palveluasumisen ja kotipalvelujen kilpailuttamisesta.
107. Satu Nivalainen. 2008. Työelämään astuvien, perheikäisten ja työelämästä irtautuvien muutto: Ketkä muuttavat maaseudulle?
106. Marjo Maidell - Perttu Pyykkönen - Ritva Toivonen. 2008. Metsäenergiapotentialit Suomen maakunnissa
105. Janne Huovari - Hanna Karikallio - Petri Mäki-Fränti. 2008. Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2010
104. Mika Maliranta - Petri Rouvinen. 2007. Aineettomat investoinnit Suomen yrityksissä vuonna 2004: Kokeilu yritysaineistoilla